

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra Výchovy ke zdraví

Bakalářská práce

Etické otázky v profesi – Vězeňská služba České republiky

Vypracoval: Jan Šindelář
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, PhD.

České Budějovice 2017

University of South Bohemia
Pedagogical faculty
Department of Education for Health

Graduation theses

Ethical issues in the profession –
The Prison Service of the Czech Republic

Vypracoval: Jan Šindelář
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, PhD.

České Budějovice 2017

Bibliografická identifikace

Název bakalářské práce: Etické otázky v profesi – Vězeňská služba České republiky

Jméno a příjmení autora: Jan Šindelář

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2017

Abstrakt:

Cílem předložené bakalářské práce je zjistit, jaké povědomí mají příslušníci vězeňské služby o etice. Zda jsou dodržovány nebo porušovány etické zásady a jaká vznikají etická dilemata při přímém výkonu služby. Jak je řeší ostatní příslušníci a jak se s nimi vyrovnávají po stránce pracovní i soukromé. Je zde použita metoda tzv. hloubkových rozhovorů na základě výběru pěti subjektů, které musí být uváděny v anonymitě. Zpracoval jsem s nimi hloubkový rozhovor dle předem stanovených otázek. Z těchto pěti rozhovorů jsem vytvořil přehled stěžejních bodů včetně rozdílnosti v názorech jednotlivých subjektů. V závěru bakalářské práce se vyjadřuji komplexně k rozdílnosti názorů subjektů a toho, co by se mohlo ve Vězeňské službě České republiky změnit k lepšímu ve vztahu k příslušníkům. Součástí této práce jsou čtyři přílohy. V první příloze je zaznamenáno všech pět polostrukturovaných hloubkových rozhovorů. Ve druhé příloze jsou vysvětleny stupně morálky podle Kohlberga. Ve třetí příloze je seznam dostupných mezinárodních dokumentů, kterými se řídí VSČR. Ve čtvrté příloze je graf recidivy v penologickém pojetí.

Klíčová slova: etika, morálka, svědomí, motivy, etický kodex, Vězeňská služba České republiky, vězněné osoby, příslušníci.

Bibliographical identification

Title of the graduation thesis: Ethical issues in the profession – The Prison Service of the Czech Republic

Author's first name and surname: Jan Šindelář

Field of study: Education for Health

Department: Department of Education for Health

Supervisor: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

The year of presentation: 2017

Abstract:

The main aim of this Bachelor's Thesis is to investigate the level of awareness of ethics of the prison officers. I focused on the observance or violation of ethic norms and what kind of ethic dilemmas arise during the day-to-day service in the prisons. How the individual prison officers are coping with the dilemmas and how are affected by them in both private and professional life. In the thesis the method of so-called in-depth interview is used and five subjects (prison officers) were interviewed anonymously. I interviewed them with the use of predefined questions. Based upon the five in-depth interviews I formulated a list of crucial points of similarities and differences in respect to the answers of the subjects. At the end of this thesis I commented on the dissimilarity of the opinions of the subjects and I suggested what could be improved in the Prison Service of the Czech Republic regarding the work of the prison officers. In the first appendix the levels of morality according to Kohlberg are explained. In the second appendix there is a list of international documents regulating the Prison Service of the Czech Republic. The thesis contains two appendixes.

Keywords: ethics, morality, conscience, motives, ethics, The Prison Service of the Czech Republic, imprisoned persons, members.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Etické otázky v profesi – Vězeňská služba České republiky vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b, zákona č. 111/1998 sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly, v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 4. 1. 2017

.....
Jan Šindelář

Děkuji za pomoc, podporu a útěchu v náročných chvílích své skvělé ženě, kolegům, přátelům za podporu a povzbuzení, své rodině za motivaci po celou dobu studia. Také děkuji své vedoucí práce, paní PhDr. Martě Franclové, Ph.D., za pomoc, vedení a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

Jan Šindelář

Obsah

Úvod	9
Cíle vězeňské služby	10
Zdůvodnění logické struktury práce a nástin obsahu jednotlivých kapitol	10
Vymezení základních pojmů	11
Etika	11
Morálka	13
Svědění	14
Motivy a motivace osobnosti	15
Druhy motivů	16
Charakter osobnosti	18
Utváření charakteru	18
Profesní etika	19
Etický kodex	20
Úkol kodexu	20
Charakteristika Vězeňské služby ČR	22
Profese příslušníka VSČR	22
Strážní	24
Dozorci	24
Etika VSČR	25
Základy principů EVP se zaměřují na	25
Základní body Evropských vězeňských pravidel jsou	25
Etický kodex VSČR	27
Článek 1	27
Článek 2	28
Článek 3	28
Článek 4	28
Článek 5	29
Článek 6	29
Článek 7	29
Článek 8	29
Vězněné osoby	30
Co vede člověka k páčání trestné činnosti	30
Chování pachatelů při zadržení	30

Působení na pachatele trestné činnosti	32
Příčiny a důsledky porušování etických principů	33
Vlastní výzkum	35
(SVO 1) Jaká je tvoje služba u VSČR?	37
(SVO 2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?.....	37
(SVO 3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?	37
(SVO 4) Jak využíváš duševní hygienu?.....	38
(SVO 5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?.....	38
Závěr.....	39
Zdroje	41
Přílohy	43
Příloha 1	43
SUBJEKT Č. 1	43
SUBJEKT Č. 2	47
SUBJEKT Č. 3	51
SUBJEKT Č. 4	53
SUBJEKT Č. 5	60
Příloha 2	63
Stupně morálky podle Kohlberga:.....	63
Příloha 3	65
Seznam dostupných mezinárodních dokumentů, kterými se řídí VSČR:	65
Příloha 4	66

Úvod

S tématem bakalářské práce se setkávám velmi často díky své profesi příslušníka Vězeňské služby České republiky. Při službě jsem z velké části v kontaktu s osobami z okraje společnosti, kteří jsou zvyklí žít v jiném sociálním prostředí a uznávají jiné hodnoty než příslušníci. Vězení je takový malý uzavřený svět s jinými pravidly a takřka bez přístupu veřejnosti. Je to svět, kde peníze nemají žádnou hodnotu a čas plyne velmi pomalu. Vězni jsou zcela odkázáni na své vězňatele a musí se jim do značné míry přizpůsobit.

U vězeňské služby jsem osmým rokem. Za tu dobu jsem prošel mnoha odděleními. Byl jsem u eskorty, dozorců i strážných. Byl jsem na praxi i v jiných věznicích, jako je Pankrác, Ruzyně, Příbram a naposledy České Budějovice. Setkal jsem se s mnoha lidmi i mnoha situacemi, které byly na hraně etických zásad. Nejsem si úplně jistý, zda si kolegové ještě pamatují něco z hodin etiky na základním odborném kurzu.

Chtěl bych proto zjistit, jaké povědomí mají příslušníci o etice, zda jsou dodržovány nebo porušovány etické zásady a jaká vznikají etická dilemata při přímém výkonu služby. Jak je řeší ostatní příslušníci a jak se s nimi vyrovnávají po stránce pracovní i soukromé. Proto jsem si vybral toto jako téma své bakalářské práce.

Pokud se mi podaří získat kvalitní informace a příslušníci se nebudou bát hovořit, bude možné odhalit i chyby z hlediska legislativy.

Cíle vězeňské služby

Cílem této práce je zjistit povědomí příslušníků vězeňské služby o etice. Jako metoda budou použity tzv. hloubkové rozhovory.

Vězeňská služba prochází dlouhodobou transformací. Nově je zaváděna koncepce vězeňství s výhledem až do roku 2025. Tato koncepce není závislá jen na finančních podmínkách, ale i na lidském přístupu jednotlivých příslušníků VSČR.

Image vězeňské služby se odvíjí od každého činu jejího zaměstnance. Služba ve vězeňství je velice náročná a někdy veřejností i příslušníky podceňována. Je důležité se zaměřit na začínající příslušníky, na jejich výcvik a vzdělání. Nejpočetnější věková skupina příslušníků ve VSČR je od 25 do 30 let, z toho celých 50 % je ve služebním poměru do 5-ti let.

Zdůvodnění logické struktury práce a nástin obsahu jednotlivých kapitol

Jelikož etická témata zasahují do oblasti mnoha jiných oborů, jsou jednotlivé body osnovy práce jen nástinem celé jejich šíře, která nemůže být v daném rozsahu podrobně rozvinuta. Pokusil jsem se uvést stěžejní body v tématu „Etické otázky v profesi – Vězeňská služba České republiky“

Ve své práci jsem shrnul jednotlivé části problematiky z profesní etiky příslušníka vězeňské služby, podle toho, jak na sebe navazují.

V první části jsou uvedeny základní pojmy, které ovlivňují přímo i nepřímo chování příslušníků. Druhá část je zaměřena na vysvětlení fungování vězeňského systému a důležitosti etického kodexu v tomto prostředí. Třetí část zabývá vězňenými osobami a možnými příčinami porušování etického kodexu, včetně několika příkladů z reálného působení ve vězeňské službě.

Vymezení základních pojmů

Etika

Etiku můžeme vnímat prakticky jako filozofii reprezentující vztah člověka ke světu. Z řeckého „ethos“, které znamená „zvyk, mrav, obyčej“, popřípadě i „zvláštnost“. Je to nauka zabývající se správným jednáním v lidském společenství. Vývoj etiky byl totožný s vývojem filozofie, její základy jsou tedy ve starém Řecku. Zabýval se jí např. Aristoteles ve svém díle Etika Nikomachova.

Jestliže chceme o etice hovořit jako o vědě, musí mít daný předmět. Tím je morálka.¹ Morálka se zabývá studiem morálních jevů v nejširším smyslu. Zkoumá mravní hodnoty a jejich zdůvodňování. Hodnotí lidské jednání z hlediska dobra a zla v porovnání se svědomím člověka. Také studuje mravnost individuálně a také ve společenské rovině.

Etika jako teoretická disciplína se člení na:

- Axiologii (z řeckého axia = hodnota) – teorii dobra a zla a morálních hodnot
- Deontologii (z řeckého deon = co má být) – teorii povinnosti na straně druhé²

Chceme-li etiku definovat, pak lze říci, že **je to filozofická věda o správném způsobu života, jež vychází z racionálních přístupů a snaží se nalézt, popřípadě i zdůvodnit, společné a obecné základy, na nichž morálka (předmět etiky) stojí.** Tak můžeme říci, že **je etika teorií morálky**, tedy filozofickou disciplínou zkoumající morálku, případně morálně relevantní chování a jeho normy.

Z období starého Řecka lze pro ilustraci uvést např. **stoickou etiku**, viz rčení „sustřne et abstine...“, jež je založena na odříkání, askezi. Na druhé straně existovaly přirozeně i opačné názory a postoje, např. **hedonismus** jako jeden ze směrů tzv. epikureismu. Hedonismus propaguje pro změnu smyslové požitky v duchu rčení „carpe diem“ čili „utrhni (urvi) den“.

Také je nutné upozornit ještě na jinou významnou dimenzi etiky, která je založena na odlišném principu než etika filozofická, totiž **etika náboženská**.

¹ JANKOVSKÝ, 2003, str. 21, 22

² HERZOGOVÁ, 1998, str.106

Její základ spočívá (v obecné rovině) ve vděčnosti člověka Bohu (případně bohům) a právě na základě této vděčnosti se pak odvíjí i vlastní jednání člověka. Například v křesťanské tradici (křesťanská etika) by měl člověk odpovídat na dar své existence, existence světa, své rodiny, životního štěstí atp. láskou ve smyslu respektování dobra bližního (milovat nejen své bližní, ale i nepřátele, viz výše), aniž by mu z toho plynul nějaký prospěch (viz 1. Kor, 13. k.). Toto chování pak odpovídá smyslu řeckého pojmu „charis“, resp. latinského caritas (křesťanské pojetí nezištné lásky).

Z náboženského hlediska můžeme o etice hovořit ještě velmi dlouho, jelikož existuje velké množství různých náboženských systémů. Podstata této rozsáhlé problematiky však spočívá spíše v tom, abychom si uvědomili, že je sice vhodné a žádoucí, abychom byli obeznámeni s etickými principy náboženství, která se tak významně podílela na utváření evropské kultury a tradice, avšak na straně druhé **etika** jistě není monopolem jen některého náboženství, jelikož **prochází napříč celými** dějinami lidstva.

Etiku lze ovšem rozlišovat také z dalších hledisek. V případě, kdy si člověk (popřípadě společnost) sám určí etické principy, jedná se o **etiku autonomní**. Jsou-li etické zásady stanoveny z vnějšku (společenskou autoritou, popřípadě Bohem, např. dekalog), jde o **etiku heteronomní**. **Individuální etika** se zabývá morálními otázkami jedince, **sociální etika** zase zkoumá tuto problematiku z hlediska sociálních skupin.³

Etika jako věda se nikdy neomezovala definovat dobro pouze na to, co je subjektivně shodné se svědomím. V každé době měla za cíl v různých oblastech praxe poznat co je mravně správné, uplatnit to jako normu a snažit se, aby to lidé začlenili do svého svědomí.⁴

Z našeho pohledu je ovšem podstatná profesní etika, která používá obecná etická ustanovení, tzv. etický kodex, na konkrétní profesionální činnost. Pak hovoříme o etice lékaře, sestry, učitele, soudce, novináře, nebo v našem poněkud univerzálnějším záběru o etice pomáhajících profesí.

³ JANKOVSKÝ, 2003, str. 23

⁴ ANZENBACHER, 1994, str. 105

Morálka

Tento výraz můžeme **etymologicky** odvodit z latinského slova „mos“, v plurálu „mores“, čemuž odpovídá české „zvyk, mrav, obyčej“, popřípadě i „způsob“. V původním slova smyslu pak označuje vůli, zejména tu, kterou člověku ukládá autorita (předpisy, zákony).⁵

Z toho vyplývá, že **morálka je historický soubor hodnot, ideálů a představ, které specifikují mravní nárok určitého společenství nebo sociální skupiny**. Takovými morálními hodnotami v pozitivním slova smyslu mohou být např. požadavek uměřenosti, skromnosti, spravedlnosti, statečnosti atd. V negativním slova smyslu např. povýšenost, záludnost, zlo, pokrytectví, zbabělost atd. Provádíme-li mravní hodnocení, zohledňujeme, jaké hodnoty převažují. Kladné či záporné. Hovoříme pak buď o morálce vysoké nebo nízké, morálnosti nebo amorálnosti.⁶ V každé době podléhá kontrole, a to jak vnější (sociální), tak vnitřní (svědomí).

Zvláště ve vztahu jedince k morálce se vytváří jeho sociální identita vůči společnosti, v které žije. Význam morálky pro jedince i společnost je podstatný, a proto nepřekvapuje výrok přisuzovaný V. I. Leninovi, že pokud chceme zničit národ, musíme nejprve zničit jeho morálku. **Morálka posuzuje lidské chování z hlediska dobra a zla, a to v porovnávání s lidským svědomím.**

Ze zkušenosti je zřejmé, že různí lidé (společenství lidí) dosáhli různého stupně mravního vývoje a jednají na základě velmi široké a různorodé škály mravních pohnutek (motivace). Mohou jimi být soucit, láska, spravedlnost, touha po štěstí, smysl pro povinnost, ohled na veřejné mínění, ale také strach, nutnost, orientace na konzum a zisk, na smyslové požitky atp.⁷

Morální vývoj

Americký psycholog Lawrence Kohlberg se intenzivně zabýval psychologickými aspekty morálky. Nejvíce ho zajímalo, podle čeho se lidé rozhodují, co je spravedlivé nebo nespravedlivé. Kohlberg stanovil celkem šest stupňů morálního usuzování a po dvou je pořadil třem základním rovinám – předkonvenční, konvenční a postkonvenční.

⁵ JANKOVSKÝ, 2003, str. 23

⁶ HERZOGOVÁ, 1998, str.106

⁷ JANKOVSKÝ, 2003, str. 24

Předkonvenční morální usuzování – je založeno na vlastních potřebách a vnějších důsledcích jednání. Morální je to, jak nejlépe upokojíme vlastní potřeby. Neberou se ohledy na okolí.

Konvenční morální usuzování – určující je dodržování konvencí. Klíčové je přizpůsobit se většinovým hodnotám a představám. Za morální je považováno to, co se líbí ostatním a s čím souhlasí představitelé autority

Postkonvenční morální usuzování – jsou založeny na principech a hodnotách, jež jsou nezávislé na vlivu autorit, které tyto principy zastupují. Jedinec se rozhoduje na základě abstraktních etických principech a při tom dodržuje lidskou důstojnost a rovnost.

Všech šest stupňů je přiloženo v příloze č.2.

Musíme ovšem uvést, že podle tohoto morálního vývoje nemůžeme hodnotit člověka, zda je lepší nebo horší než jiný člověk na jiném stupni. Můžeme mluvit pouze o „lepší“ a „horší“ morálce, či o vyšší nebo nižší úrovni morálky.⁸

Svědění

Chceme-li zhodnotit lidské jednání z hlediska mravního, vždy předpokládáme, že osoby rozpoznají rozdíl mezi dobrem a zlem. To značí že:

1. Každý člověk ví ve všeobecném smyslu, co je špatné a co je zlé. Ovšem každý může mít v individuálních případech jiný názor na dobro a na zlo.
2. Předpokládáme, že každý si je vědom, že dobro je nutno činit a zlo nečinit.

Při styku s lidmi toto poznání dobra a zla předpokládáme. Označujeme ho jako svědomí.⁹

Co ovlivňuje svědomí, nejlépe hodnotí obor sociální psychologie, jelikož se zde prolínají sociokulturní i psychologické vlivy. Psychologie vnímá svědomí na obecní rovině tak, že jedinec se musí s danými normami identifikovat.

Zatím co v sociokulturních vlivech je svědomí ovlivněno kulturou daného jedince. Což je mnohdy velmi rozdílné, protože co je v jedné kultuře vnímáno jako dobro, v jiné mohou vnímat jak zlo. Na druhé straně je jasné, že svědomí není pouhý nepopsaný čistý list a je závislý jednoznačně na vlivu sociokulturních podmínek. Další poznatky dokazují, že se

⁸ PETERKOVÁ, 2014

⁹ ANZENBACHER, 1994, str. 14

můžeme domnívat, že v každém člověku je cosi vnitřního, co neovlivňují vlivy z vnějšku. Je to jakýsi cit pro vděčnost, hodnotu života, pravdivost atp. Svědomí tedy nezačíná od nuly.¹⁰

Motivy a motivace osobnosti

Mezi základní pojmy dynamického výkladu člověka patří motivy a motivace.

Pojmem motivace nejčastěji označujeme proces zaměření, spouštění a regulace aktivity člověka na objekty a cíle. Jako celkový psychologický proces motivace zahrnuje prožitek určitého nedostatku či přebytku a také konkrétní cíl, kterým je možno napětí vzniklé z narušení rovnováhy organismu odstranit.

Pojmem motiv označujeme spouštěcí sílu, popuzující psychickou tendenci osobnosti k odpovídající aktivitě. Motiv a potřeba se často vzájemně nahrazují. Přesto mají tyto pojmy rozdílný význam. Motiv je snaha k jistému cíli, zatímco potřeba je vnitřní stav nadbytku nebo nedostatku něčeho v organismu.

Motiv je obecný pojem a zahrnuje potřebu a také určité chování jež směřuje k cíli, který uspokojí potřebu. Pocit hladu (potřeba) vyvolává představu jídla (cíl) a odpovídající tendenci (motiv) sníst potravu a uspokojit potřebu.

Motivy a motivace jsou zcela individuální. Nenajdeme dva zcela shodné jedince s totožnou motivační sestavou. Pro každého člověka má také stejný motiv osobitý význam a jako cestu k cíli si zvolí jedinečný postup. Platí to i pro základní biologické potřeby, mezi které patří pití, jídlo nebo sex. Všechny vrozené motivy daná osoba realizuje a prožívá způsobem, který odpovídá psychické a fyziologické charakteristice konkrétního člověka.

Sociální vlivy, učení a individuální zkušenosti podléhají veškerým lidským vlivům včetně těch vrozených. Nejtrvalejší a nejhlubší následky u individuálních potřeb a motivů zanechává socializace.¹¹

Dále nás budou zajímat druhy motivů.

¹⁰ JANKOVSKÝ, 2003, str. 33,34

¹¹ CAKIRPALOGLU, 2012, str. 180-182

Druhy motivů

Každý člověk má zcela unikátní motivační strukturu. Právě proto je klasifikace motivů z psychologického hlediska zcela zbytečná. Chceme-li dospět k obecnějším kategoriím motivů, musíme zjistit obecnější kategorie cílů, ke kterým směřují individuální tendence.

Mezi zmíněné cíle patří bezpečí, přežití, stimulace a uspokojení. Motivaci nedostatku vyjadřují bezpečí a přežití, zatímco motivací přebytku jsou stimulace a uspokojení. Motivaci nedostatku lze charakterizovat vším, co souvisí s nárůstem vnitřního napětí. Například úzkost, nebezpečí, strach atd. Touha po uznání, uspokojení, odměně, poznání, objevování, učení, tvoření je motivací přebytku.

Motivace přebytku a nedostatku sdílejí všichni lidé. Každý člověk jim však určuje jinou prioritu a konkrétní náplň. Pro někoho je prioritou potřeba bezpečí, pro jiného je nejdůležitější potřeba uspokojení. Navíc se prioritní potřeba bezpečí může u různých jedinců projevat rozdílně: někdo ochraňuje životní prostředí, jiný upřednostňuje vytváření dobrých mezilidských vztahů. Nebo potřeba stimulace je pro jednoho vášnivé řešení nebo vymýšlení hlavolamů, křížovek, hádanek. Pro druhého je to cestovatelská zvědavost.¹²

Pro tuto práci je důležitý motiv **sebepotvrzení**.

Sebepotvrzení

Tímto motivem je vlastně vyjádřena potřeba bezpečí. Pro vlastní osobnost je vyšší hodnotou pocit bezpečí i pohody a naopak.

K potvrzení vlastní osoby má motivace různé podoby od odmítání autorit, řízení kolektivu, konformismus, soupeření, snaha dominovat až po banální projevy, například koupě vily s dvaceti ložnicemi a pěti bazény.

Dále nás bude zajímat projev dominance a moci, jelikož se hojně vyskytují ve vězeňském prostředí a dají se snadno zneužít. I na ně pamatuje etický kodex.

Dominance

Potřeba nadřazenosti se vyskytuje u všech živočichů, kteří žijí v hierarchicky organizovaných skupinách, včetně člověka. Lidská dominance má zřejmě souvislost se

¹² CAKIRPALOGLU, 2012, str. 187

získanými i vrozenými činiteli, naproti tomu živočišné sociální chování má instinktivní pozadí.

Různé osobnostní vlastnosti dosvědčují vrozené předpoklady individuální dominance. Jsou to například energičnost, houževnatost, vytrvalost, sebedůvěra apod. Vnější činitele dominance zahrnují kulturní normy (rodič – dítě, rodič-dospělý, muž – žena apod.), skupinová organizace (vůdce – stoupenec), sociální stratifikace (nižší – vyšší vrstva), pracovní kolektiv (ředitel – zaměstnanec) apod.

Při prosazování individuálních potřeb dominovat nad jinou skupinou nebo člověkem, nelze snadno určit podíl vnějších a vnitřních činitelů osobnostní dominance. Mnohdy ovšem rozhodují vnitřní činitelé.

Jako příklad můžeme uvést kritickou situaci, kdy voják převezme velení nad bojovou jednotkou. Dále křehká, mladá a odvážná sekretářka, před kterou ustupuje i ředitel podniku. Individuální potřebu dominance vyvolávají také sociální činitelé, např. když se zakomplexovaný či bezvýznamný člen skupiny dostane k moci.

Aby mohl člověk dominovat je nutná přítomnost submisivního jedince nebo skupiny osob.

Moc

Definice moci je možnost osobnosti rozhodovat o veřejných věcech a tím ovlivňovat ostatní jedince, sociální skupiny nebo společnost jako celek. Pro naplnění tohoto velmi silného sociálního motivu je zapotřebí alespoň dvou osob.

Přestože existuje mnoho pojetí o motivaci člověka řídit a ovlivňovat ostatní jedince nebo skupiny, existuje málo empirických výzkumů moci. Hlavní důvod je, že nelze uspokojivě moc operacionalizovat. To je důvod nedostatku relevantních výzkumů této sociálně – psychologické vlastnosti.

Touha po moci může sloužit jako prostředek k uspokojení mnoha osobnostních potřeb, ale také může vyjadřovat hlavní osobnostní vlastnost. Pro některé lidi je jediným cílem seberealizace získání moci, která představuje podstatu jejich bytí (např. Hitler, Milošević, Napoleon atd.). Moc ovšem mnohem častěji slouží k získání slávy, majetku, vzdělání apod. Zvláště patrné je to v politice.

Další rozměr motivu moci směřuje do nitra a subjektivního prožívání člověka. Někteří lidé chtějí pomocí moci získat autonomii své osobnosti, sebekontrolu nebo se chtějí zbavit moci jiných lidí. Moc z hlediska osobnosti rozlišujeme ve smyslu autority od pseudoautority.

Autorita je osoba jejíž moc vychází ze specifických, inherentních vlastností a zdatností. Pseudoautoritu má člověk, jehož moc nemá objektivní podporu ve smyslu potřebných znalostí, kvalit či způsobilosti.¹³

Charakter osobnosti

Charakter je soubor psychických vlastností osobnosti, které se projevují v mravní stránce jejího chování a jednání.

Osobnost utváří individualizovaný systém duševních stavů, procesů a vlastností, které vznikají jednak socializací, jednak přetvářením vrozených vnitřních podmínek bytí člověka, dále vymezují a řídí předmětné činnosti jedince, jeho sociální styky a duchovní vztahy.

Vztah mezi pojmy charakter a osobnost? Charakter je osobnost zhodnocená etickým pohledem. Tomu odpovídá přídavné jméno charakterní, čemuž odpovídá mravní s důrazem na spolehlivost. Podle Cloningera se osobnost skládá z charakteru (složka získaná učením) a temperamentu (složka získaná vrozeně).¹⁴

Utváření charakteru

Někteří psychologové charakter do psychologie nezařazují z důvodu zavádění normativních hledisek, jež v empirických vědách nechtějí. Charakter nepoužijeme jako synonymum osobnosti, mluvíme o něm jako o součásti osobnosti, morální jádro, jehož základem je svědomí.

Pojem charakter má v lidovém pojetí význam kladných morálních vlastností člověka. Naopak bezcharakterní je člověk se špatnými morálními vlastnostmi. V psychologickém pojetí je tento pojem ovšem širší. Tím máme na mysli povahové jádro osobnosti a soubor osobitých zvláštností, které jsou pro daného jedince typické a určují ráz jeho chování. Tyto vlastnosti vyjadřují vztah člověka k sobě samému, jeho chování ke společnosti, k práci a vystihují i zvláštnosti jeho rozhodování a vůle. Jestliže známe tyto vlastnosti u daného jedince, můžeme s určitou pravděpodobností předpovědět jeho chování. Každá charakterová vlastnost je totiž vždy snahou vykonat za určitých podmínek určitý čin, skutek.

¹³ CAKIRPALOGLU, 2012, str. 188-190

¹⁴ ŘÍČAN, 2010, str. 14

Charakter je do značné míry získaný a na jeho utváření má velký vliv učení v širším slova smyslu, rodina, výchova, společnost a také sebevýchova. Charakter se podle našeho způsobu života utváří a projevuje.¹⁵

Profesní etika

„Bývá definována jako soustava vybraných hodnot, norem principů a povinností, jejichž posláním je přispívat k formování specifického typu chování, rozhodování a jednání, žádoucího pro danou profesi.“ [HERZOGOVIČ, 1998, str.149]

Ve většině profesí se po člověku vyžaduje, aby dodržoval průměrnou „občanskou cnost“. Jsou ale speciální profese, které po člověku vyžadují věci, jež jsou v běžném životě považovány za nemorální. Jsou to například takzvaná represivní povolání. Například policista, soudce, voják, lékař atd.

Od vojáka se v případě války vyžaduje, aby zabíjel. Policista při zákroku proti osobám musí v určitých případech způsobit bolest. Soudce nesmí projevit lítost, aby neztratil objektivitu. Lékaři občas použijí „milosrdnou lež“, aniž by porušili lékařskou etiku. Vyšetřující detektiv porušuje soukromí osob, při odhalování trestné činnosti.

Při výběru takového povolání tedy musí člověk zvážit i taková specifika a podstoupit odbornou přípravu. Odborná příprava je většinou jen jedním z předpokladů pro výkon povolání. V některých profesních skupinách se vytvořily morální normy a principy, na které kladou veliký důraz, aby byla zachována pověst a standard daného povolání.¹⁶

Každá profesní etika by měla obsahovat především:

- **aspekt axiologický** - upřesnění systému důležitých morálních hodnot a principů pro danou profesi
- **aspekt deontologický** – mravní normy a mechanismy, které naplňují specifické profesní povinnosti

¹⁵ KOHOUTEK, 2000, str.95,96

- **aspekt behaviorální či pragmatický** – vymezení optimálních metod a způsobů osvojování daných norem¹⁷

Jinými slovy: Profesní etika by měla obsahovat etické hodnoty a normy, které jsou smysluplné a nosu společensky zakotvené v dané profesy. Tyto hodnoty i normy je třeba zdůvodňovat a hledat cesty pro zajišťování jejich dodržování. U některých profesí se toto zajišťuje pomocí etických kodexů.¹⁸

Etický kodex

Z etiky vychází etický kodex. Je to stanovený souhrn pravidel chování (obvykle sepsaných) v daném společenství.

Jsou to základní pravidla chování pro danou profesi. S danou profesí se mění také etický kodex, hovoříme tak o aplikované etice. Kromě obvyklých povolání, kde taková pravidla očekáváme (policisté, lékaři, právníci...), objevují se etické kodexy například i u bankéřů, různých poradců, sportovců apod. Etický kodex je tedy ideální obraz, vyjadřující souhrn názorů a představ na to, jakými pravidly by se měl pracovník řídit.

Úkol kodexu

Úkolem kodexu je poskytovat základní přehled ve specifických problémech dané profese, jasně stanovit nečestné praktiky, poskytovat motivaci, za určitých okolností chránit zaměstnance před neetickým chováním klientů nebo nadřízených.

Profese, jež se řídí etickým kodexem, mívají velké možnosti hluboce ovlivnit život svých klientů. Dalším charakteristickým znakem těchto profesí je služba vyšším hodnotám, než jen vlastnímu prospěchu či užitku. Služba veřejnému zájmu, jeho upřednostnění zájmům soukromým je i tady základním znakem.

¹⁷ DUFKOVÁ, Ivana, ZLÁMAL, Jiří, 2003

¹⁸ JANKOVSKÝ, 2003, str. 149

Kodex by neměl opomíjet ani určité zákazy. Jako přijímání darů, zneužívání informací, diskriminace, nadřování, korupce atd. ¹⁹

„G. Zech, který nabídl jistý vzor pro všechny profesní kodexy:

1. Formální základy každého etického kodexu by měly vycházet ze základní teze: Máme konat dobro a zlu máme bránit.
2. Každý etický kodex by měl jasně rozlišovat, jaké profesní cíle jsou v souladu s obecným dobrem, a to především ve vztahu k hodnotám, kterými jsou:
 - a) Hodnoty života
 - b) Hodnoty povolání
3. V etickém kodexu by měla být vyjádřena podpora službě hodnotám života a profese a tomuto přizpůsobovány i prostředky k dosažení cílů.
4. Měla by být proklamována zásada „neškodit ostatním“.
5. V etickém kodexu by mělo dojít k určení hierarchie hodnot. Hodnoty života by měly mít jasnou přednost před hodnotami povolání.
6. V etickém kodexu by měla být upravena odpovědnost. A to nejen odpovědnost vůči nadřízeným, ale vůči celé společnosti.
7. Etický kodex by měl být jasný a srozumitelný.

Vzhledem k různorodosti profesí, ve kterých dochází k tvorbě, nebo uplatňování profesní etiky, je zřejmé, že žádný, byť sebedokonalejší text etického kodexu se nemůže stát univerzálním pro všechna povolání. Takový kodex by nedokázal vystihnout požadovaná specifika jednotlivých profesí, nedokázal by zohledňovat rozdílnost cílů či uznávaných hodnot. Právě v různorodosti kodexů lze nacházet jejich neformálnost “

[Etické kodexy v praxi. Brno, 2010. Bakalářská. UNIVERZITA TOMÁŠE BATI.]

¹⁹ Etické kodexy v praxi. Brno, 2010. Bakalářská. UNIVERZITA TOMÁŠE BATI.

Charakteristika Vězeňské služby ČR

„Posláním Vězeňské služby ČR je zajišťovat výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a bezpečnost a pořádek v soudních budovách. Vězeňská služba spravuje a střeží věznice a detenční ústavy. Dále střeží, předvádí a eskortuje vězněné osoby. K dalším úkolům patří výzkum v oboru penologie, jehož výsledky aplikuje v praxi.“

[Vězeňská služba České republiky. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-11-24]. Dostupné z: www.vscr.cz]

Jak se plno lidí mylně domnívá, Vězeňská služba ČR žádným způsobem neovlivňuje délku trestu, ani zařazení do typu věznice. To je zcela v pravomoci soudů.

Pro společnost je vězeňství speciální sociální službou. Vůle společnosti určuje, jaká bude v praxi. Jestli budou platit spravedlivé zákony, praxi vykonávat skuteční profesionálové, kteří mají odpovídající podmínky pro hodnotnou práci. Vězení společnost stojí obrovské peníze, ale dokud budou páčány zločiny, neobejdeme se bez věznic.²⁰

Profese příslušníka VSČR

Profese příslušníka vězeňské služby je velice specifická. Tato specifikace vychází z nároků na socializované chování, jelikož jde o práci s lidmi, ale hlavně z požadavků stanovených právními předpisy a vnitřními normami.

Příslušník musí mít vyšší míru mravního a právního vědomí. Příslušník se musí neustále vzdělávat a rozvíjet svoji osobnost, neboť jeho povolání vyžaduje vyšší míru právního a mravního vědomí. Se specifickými nároky profese a často kritickými situacemi, kdy může dojít i k ohrožení života, se může adekvátně vyrovnat pouze morálně vyspělá osobnost. Na pracovníky této profese jsou pro svou různorodou, složitou a velkou náročnost kladeny značné požadavky na psychiku.

Na chování vězeňského personálu jsou vyžadovány socializované požadavky:

- Na straně jedné: cítění potřeb lidí a empatické vnímání

²⁰ Herzogová, 2003, str. 76

- Na straně druhé: profesionální zvládnutí intencionálního (úmyslného, záměrného) i funkcionálního působení své profesní role. Vězeňský personál by se neměl chovat náladově, nespolehlivě, mocensky nadřazeně, bezzásadově, nelpět pouze na formálních znacích disciplíny a kázně, neponižovat a nezesměšňovat vězněné osoby. Používání hrubosti, nadávek, křiku nebo jiných neverbálních projevů, které by doprovázely, jakkoliv nutná opatření či zásah do svobod a práv vězněných. Při zákroku je vězeňský personál povinen dbát zásady přiměřenosti volby donucovacích prostředků nutných ke splnění účelu zákroku a dbát na život a zdraví osob, proti nimž směřuje zákrok.²¹

Uniformovaní příslušníci jsou při každém styku s vězněnými osobami viditelně označeni služebním číslem. Tím se jednak předchází různým projevům antisociálního chování a také je odstraněna anonymita. Kompromisem mezi uváděním celého jména (z bezpečnostních důvodů se tomu příslušníci brání) a úplnou anonymitou, jež je také rizikovým faktorem, (pozn. Stanfordský experiment z roku 1971) je používání služebních čísel, jimiž jsou příslušníci označováni. Realita je bohužel jiná a vězni jména dozorců stejně znají. Pro služební činnost je vyžadováno respektovat určitý typ morálky, s níž se musí příslušník někdy i dost složitě sžívat. Tato morálka se může lišit od názoru spoluobčanů. Někdy více, jindy méně. Proto musí mít příslušník značnou vnitřní jistotu včetně pevného přesvědčení o správnosti služebního postupu.

Pro nábor příslušníků jsou kladeny vcelku všeobecné podmínky. Specifika profese se uchazeč začne dozvídat až při absolvování základní odborné přípravy, a hlavně praxi ve věznici. Stává se, že uchazeči opouští kurz v průběhu studia.

Uchazeč musí splňovat podle zák. 361/2006 Sb. následující podmínky:

- Občanství ČR
- Věk nad 18 let
- Trestní bezúhonnost
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední s výučním listem
- Zdravotní, osobnostní a fyzickou způsobilost k výkonu služby (zdravotní a psychologické vyšetření a fyzické testy)
- Není členem politické strany nebo politického hnutí
- Nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost

²¹ ČERNÍKOVÁ, 1996, str. 57

- Není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost.²²

Při přijetí příslušníka do služebního poměru se podepisuje služební přísaha: „*Slibuji, že budu čestným, statečným a ukázněným příslušníkem Vězeňské služby ČR. Své síly a schopnosti vynaložím ve prospěch společnosti tak, abych chránil práva občanů, veřejný pořádek a bezpečnost a ústavní zařízení ČR, a to i s nasazením vlastního života. Při plnění svých služebních povinností se budu řídit ústavou a zákony a v souladu s nimi i rozkazy a pokyny svých nadřízených. Tak přísahám.*“

Dále příslušník absolvuje kurz základní odborné přípravy v délce dvanácti týdnů, zakončený závěrečnou zkouškou. Mezi kurzem je zpravidla osm týdnů praxe v mateřské věznici, nebo jako výpomoc v pražských věznicích.

Po složení zkoušek je příslušník povýšen a zařazen na své pracoviště na svém oddělení. Je to oddělení vězeňské stráže (příslušníci jsou strážní) nebo oddělení výkonu vazby a trestu (příslušníci jsou dozorcí).

Strážní

- Jejich úkolem je zajistit ochranu budovy věznice zvenčí i zevnitř
- Zabezpečují vycházky vězňů, doprovody vězňů k vyšetřování, návštěvám, k lékaři, eskorty k soudům a do jiných věznic
- Zajišťují prohlídky vstupujících osob a vozidel do budovy věznice

Dozorcí

- Střeží přímo vězně
- Dohlíží na dodržování řádu věznice
- Spolupracují s pedagogy, psychology a vychovateli
- Zajišťují program zacházení vězňů, koupání, stravu, výměnu prádla, navádění do práce atd.²³

²² Zákon č. 361/2003 Sb., §13,15

²³ Malá, 2003, str. 76, 77

Etika VSČR

Při zacházení s vězněnými osobami vycházejí zaměstnanci Vězeňské služby z různých podkladů. Základem je zákon, který stanoví základní povinnosti každého člověka, na něhož se jeho ustanovení vztahují. U zaměstnanců Vězeňské služby ČR je to především zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. Pro příslušníky také zákon č.361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Dále pak zákony upravující výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby.

Základní stanovení principů etiky zaměstnanců VSČR vězí v mezinárodních dokumentech, které jsou zásadní pro jejich stanovení a k nimž se Česká republika přihlásila. Bezpochyby nejvýznamnějším dokumentem, který utváří etiku oblasti vězeňství jsou „Evropská vězeňská pravidla“.

Vydaná jako Doporučení Rady Evropy (2006) 2

Při změnách českého vězeňství pomohla tyto pravidla určit základní principy v oblasti ontologie a filozofie, ze kterých tato pravidla vychází. Česká republika na sebe přijala povinnost rozvíjet vězeňský systém v duchu doporučení EVP, když v roce 1993 vstoupila do Rady Evropy.

Základy principů EVP se zaměřují na:

- respektování lidské důstojnosti
- dobré provádění administrativních úkolů
- kritéria humanity
- hodnoty společnosti²⁴

Základní body Evropských vězeňských pravidel jsou:

- stanovit zásady pro všechny vězeňské správy
- podpora důstojnosti, lidskosti a standartní podmínky života ve vězení
- působit pomocí EVP na vězeňské správy, aby vytvářely styl své práce i praxe na korektivních zásadách účelu trestu a spravedlnosti, opravy chyb

²⁴ SŮVA, A., ROZTOČIL, V., KAŠPÁRKOVÁ, H., PRUDLOVÁ, I., 2001, str. 15-17

- podněcují vězeňské služby jednotlivých zemí, aby vytvářela realistická základní kritéria, podle kterých by je bylo možno posuzovat.

„Obecně EVP ukládají pracovníkům ve vězeňství:

- soustavné plnění povinností uložených zákonem a ochrana všech osob před protiprávními akty v souladu s vysokým stupněm odpovědnosti nezbytné pro jejich profesi
- respektování a ochrana lidské důstojnosti, ochrana lidských práv ve vztahu ke všem osobám
- použití násilí jedině v případě krajní nutnosti a v míře, která je nezbytná pro plnění povinností a ochranu dalších osob; důležitý je speciální výcvik sebeobrany
- uchování v tajnosti všech údajů důvěrného rázu
- nezneužívání úředního postavení k jednání, které by bylo kruté, nelidské nebo ponižovalo lidskou důstojnost; v takových případech se nelze odvolávat na příkazy nadřízených nebo výjimečných okolností (hrozba války, ohrožení národní bezpečnosti, vnitřní politická nestabilita či jiné mimořádné události)
- zabezpečení plné ochrany zdraví u osob, které jsou svěřeny do péče, zvláště zajištění rychlé zdravotnické pomoci v případě nutnosti
- nepodléhání korupci, zabraňovat jí a bojovat proti ní
- udržování rovnováhy mezi nezbytnou vnitřní kázní ve vězeních a dodržováním základních lidských práv.“

[Koncepce rozvoje vězeňství v ČR. *České vězeňství*. 1998, 6(1), str. 44.]

V evropských vězeňských pravidlech je kladen důraz na povinnost personálu zachovat lidskou důstojnost vězněného, chovat se lidsky ve prospěch obnovení sociálně odpovědného jednání vězněných osob. Dále je pojednáváno o požadavcích na personál a jejich výběru, výcviku a vzdělání.

Další principy etiky zaměstnanců VSČR mají základ v dalších mezinárodních dokumentech, k nimž se Česká republika přihlásila, a které jsou zásadní pro jejich stanovení. Přehled těchto dokumentů, jejich znění a základní principy uvádím v příloze č. 3

Etický kodex VSČR

Od 15. září 2003 je pro zaměstnance Vězeňské služby k dispozici „Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby České republiky“, který vydalo generální ředitelství Vězeňské služby ČR. Tento dokument respektuje všechny principy a zásady mezinárodně uznávaných norem i zákony ČR.

Do roku 2003, kdy neexistoval Kodex profesní etiky zaměstnance VSČR, museli pracovníci, kteří pečovali o vzdělávání příslušníků v praktické rovině, použít doporučení v oblasti profesní etiky, které sami vytvořili. I přes veškeré kvality dostupných oficiálních dokumentů bylo obtížné stanovit praktické rady použitelné zejména pro začínající příslušníky, tj. výstižné, krátce a srozumitelně definovat hranice jednání při práci s vězňnými osobami.²⁵

„Preambule:

Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby České republiky podporuje zákonnost a žádoucí standardy chování příslušníků ve služebním poměru k Vězeňské službě České republiky a zaměstnanců v pracovněprávním poměru k Vězeňské službě České republiky (dále jen „zaměstnanec Vězeňské služby České republiky“, není-li dále stanoveno jinak) v návaznosti na právní předpisy vztahující se k působnosti Vězeňské služby České republiky. Současně slouží jako informace pro veřejnost o způsobu jednání, které může od zaměstnanců Vězeňské služby České republiky požadovat.

Článek 1

Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky vykonává profesi ve shodě s Ústavou České republiky, Listinou základních práva a svobod, se zákony a ostatními právními předpisy, s právem Evropské unie, v souladu s doporučeními Evropských vězeňských pravidel, jakož i s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, a zároveň činí vše nezbytné, aby jednal v souladu s ustanoveními Kodexu profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby (dále jen „Etický kodex“).

²⁵ BĚLECKÝ, Miroslav, 2004, str. 23-25

Článek 2

(1) Při plnění úkolů je povinností zaměstnance Vězeňské služby České republiky jednat profesionálně, svědomitě, nestranně a ve vztahu ke všem osobám ctít lidskou důstojnost, zákonnost všech postupů včetně principu rovného zacházení, respektovat a chránit lidská práva.

(2) Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky je odpovědný za úroveň profesionálního výkonu své funkce, respektuje v mezích právních předpisů též koncepcí, priority a cíle Vězeňské služby České republiky a s tím související vnitřní předpisy a pokyny nadřízených vydané v souladu s tímto Etickým kodexem. Svou práci vykonává na vysoké odborné úrovni, dbá o zvyšování své kvalifikace a odbornosti, při plnění svěřených úkolů postupuje tak, aby Vězeňské službě České republiky nevznikaly zbytečné náklady. Za kvalitu své práce a za rozvíjení svých odborných znalostí je osobně odpovědný a své vzdělání si studiem průběžně prohlubuje.

Článek 3

(1) Profesní etika zaměstnance Vězeňské služby České republiky je neslučitelná s šířením urážek, pomluv nebo nepodložených obvinění zejména na adresu státního orgánu, územně samosprávného celku jako orgánů veřejné moci, jejich představitelů, jiného zaměstnance, a též protiprávním jednáním na veřejnosti.

(2) Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky se chová tak, aby v době výkonu služby a pracovní době nediskreditoval sebe ani nepoškodil důvěryhodnost a vážnost Vězeňské služby České republiky.

(3) Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky je při výkonu služby nebo práce vždy vhodně oblečen a upraven tak, aby nesnižoval dobré jméno Vězeňské služby České republiky.

Článek 4

Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky je vždy zdvořilý, svým jednáním vykazuje tolerantnost, s vyloučením projevů diskriminace na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. S osobami, se kterými přichází při plnění svých povinností do kontaktu a s vězněnými osobami

jedná korektně. Dbá na zvyšování svého právního vědomí zejména v oblasti úcty k lidským právům.

Článek 5

(1) S výkonem pracovní nebo služební činnosti zaměstnance Vězeňské služby České republiky je neslučitelné jakékoliv korupční jednání.

(2) Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky nevyžaduje a nesmí přijmout žádné dary nebo jiná zvýhodnění, které by mohly ovlivnit zákonnost a nestrannost výkonu jeho pracovních nebo služebních povinností a rozhodování. Neposkytuje ani nenabízí nikomu žádnou výhodu spojenou s využitím svého profesního postavení. Jedná tak, aby se při plnění jemu svěřených úkolů nedostal do postavení, ve kterém by byl zavázán nebo se cítil být zavázán oplatit službu či laskavost, která mu byla prokázána.

Článek 6

Zaměstnanec Vězeňské služby České republiky je povinen dodržovat zásady ochrany osobních údajů, zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděl při výkonu své profese nebo v souvislosti s ní a které mají zůstat utajeny před nepovolanými osobami, či které byly za takové výslovně označeny, pokud ustanovení zákona nevyžaduje jinak.

Článek 7

Zjistí-li zaměstnanec Vězeňské služby České republiky ztrátu, neodpovědné hospodaření s majetkem, podvodné nebo korupční jednání, anebo se oprávněně domnívá, že se na něm vyžaduje, aby jednal způsobem, který je v rozporu s právními předpisy nebo je neetický, oznámí toto bez zbytečného odkladu.

Článek 8

Etický kodex navazuje a rozvíjí povinnosti zaměstnanců Vězeňské služby České republiky vyplývající ze základního pracovněprávního vztahu nebo služebního poměru a jejich nerespektování může být kvalifikováno jako porušení zákoníku práce a pracovního řádu, anebo porušení služební kázně.“

[http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Korupce/Etick%C3%BD%20kodex%202016.pdf]

Vězněné osoby

Co vede člověka k páchání trestné činnosti

Někteří řeší existenční problémy kriminalitou. Jiní se vybíjejí různými formami drobnější či závažnější kriminality, fanatismu, terorismu či fundamentalismu. Jde o celosvětový problém. Objevují se projevy hostility a negativismu, agrese, a to i tam, kam nepatří a nikdy nebyly. Svět hledá nepřítele. Když se přestal hledat třídní nepřítel, hledá se nepřítel pokroku, demokracie, náboženství, svobody, rasy, mého politického přesvědčení, mého psa atd. Absurdnost těchto forem vyžaduje nadhled a rozvahu.

Řada kriminálních pachatelů a drogově závislých jsou většinou ti, kteří postrádají životní cíl a perspektivu. Ovlivňuje je hlavně prostředí, ze kterého pocházejí. Jsou to většinou lidé z rozvrácených rodin, nedostatečnou výchovou, oběti nezájmu, oběti agresivity, nezájmu nebo formálnosti rodičů, „černé ovce“ školních tříd, chovanci dětských výchovných zařízení. Dlouhodobě také pozorujeme krizi tradičních autorit, hlavně rodiny a školy. Tito lidé mají výrazně narušen nebo jim zcela chybí vztah k realitě. Objevuje se narušený hodnotový a normativní systém. Mají snížený smysl pro všeobecně přijímací mezilidské vztahy a normy pro ideály, životní perspektivy, odměnu a trest. Z těchto důvodů nemají morální zábrany, obavu ze ztráty sociální prestiže, společenského statusu či opovržení okolí. Své potřeby, touhy a problémy řeší takovým způsobem, aby odměnu nebo cíl získali okamžitě, bez ohledu na následky např. i trestným činem.²⁶

Chování pachatelů při zadržení

„Pachatelé i těch nejbrutálnějších trestných činů se po svém zadržení a následně uvěznění ohánějí demokracií, humanitou a lidskými právy. Nikdy však nehovoří o pocitech a osudech těch, které znásilnili, zneužili, oloupili, zavraždili či jim jinak ublížili. Zapomenout

²⁶ Sochůrek, 2007, str. 13, 14

nelze ani na sekundární dopady zločinnosti na příbuzné oběti, veřejnost i obrovské materiální škody.“²⁷

Projev lítosti nad vlastním trestným činem či jeho obětí je většinou účelové teatrální gesto určené pro média nebo k obměkčení soudu. Pachatelé trestných činů litují spíše sami sebe než své oběti.

Zaměstnanci Vězeňské služby ČR jsou pod stálým dohledem médií a řady vládních i nevládních institucí dohlížejících nad dodržováním lidských práv. Často se však tyto instituce pouze starají o dodržování práv vězňů. Dodržování nezanedbatelného práva na důstojnost, nedotknutelnost osoby a soukromí příslušníků se dbá velice málo.

Každý vězeň může představovat tyto rizika:

✓ **Riziko ve vztahu ke společnosti**

Jde o velké nebezpečí recidivy trestné činnosti, hlavně trestných činů směřujících proti životu, zdraví a mravnostní delikty.

✓ **Riziko spojené s vězněním, tzv. nebezpečnosti vězně**

Může být ve vztahu k druhým vězňům, vězeňskému personálu nebo i k sobě samému. Tito vězni také obvykle patří do výše uvedené skupiny, ovšem není to pravidlem. Často jsou to lidé s výraznými specifickými poruchami chování, poruchami osobnosti, nebo jinými psychickými problémy, ale také i lidé bez zjevné psychopatologie, jejichž problémy jsou hlavně v hodnotové a autoregulační oblasti (např. touha po penězích je vede až k vraždě).

✓ **Rizika vyplývající z programu zacházení**

Věznice vedou uvedené argumenty k realizování programů zacházení (výchovného a terapeutického). Tyto aktivity představují bezpečnostní riziko – možné napadení zaměstnance, vzetí rukojmí apod. Zaměstnanec je převážně sám s vězni, některé činnosti se konají mimo uzavřené prostory vězení, u extramurálních aktivit dochází k jejich zneužití (např. vězeň se nevrátí z vycházky, přerušení výkonu trestu, opilost, snaha pronést zakázaný předmět apod.).²⁸

Velkým problémem jsou naivně humanistické koncepce a výtky osob, které s vězeňstvím nemají zkušenosti. Ty u vězněných osob vyvolávají pocit, že společnost je povinna se vůči nim chovat ochranně a za všech okolností tolerantně, mít pro ně

²⁷ Sochůrek, 2007, str. 9

²⁸ Sochůrek, 2007, str. 9, 11, 12

pochopení a soucit, přičemž sami takové postoje a zejména odpovědnost ve vztahu ke společnosti postrádají. Do společnosti se často vracejí s nataženou rukou a očekávají, že o ně bude postaráno, aniž by ke svému znovuzачlenění do společnosti jakkoliv napomáhali.

Za trest je považována samotná ztráta svobody. Vězeň nemá mít jiná omezení, která by ztěžovala jeho situaci.²⁹

Působení na pachatele trestné činnosti

Různé organizace mají představy a idey, jak zacházet se zločinci a spoléhají, že s vězni budou pracovat odborníci, díky nimž se nebudou po propuštění dopouštět recidivy. Ukazuje to názor paní Heleny Kunstasové z Českého helsinského výboru, která zastává myšlenku: „Když s nimi budou odborníci pracovat, když budou vězni připraveni na život venku, nebudou vraždit, až vyjdou ven.“

Jak ovšem víme z médií a statistik, resocializace je velice často neúspěšná. Propuštění se dopouštějí recidivy na úkor občanů, kteří mají být státem chráněni. Například pan Karel Netik, psycholog a soudní znalec, konstatuje, že „trest odnětí svobody má sám od sebe určitou výchovnou funkci. Je omezením práv odsouzeného a plní izolační funkci. To znamená, že nebezpečný pachatel už nebude škodit, čímž ochráníme potenciální oběti.“ Přiznává, že ani odborníci a znalci nikdy nemají úplnou jistotu, jestli dát zločinci důvěru. „Máme dost příkladů, kdy těmto lidem dáme šanci a vede to k tomu, že selžou tak, že to stojí lidské životy. Podmíněně je propustíme, nebo dostanou amnestii – a oni zabíjí.“ K humanizaci dodává: „Jde také o jiný humanitní cíl: ochránit zbytek společnosti, tj. lidi, kteří se ničeho zločinného nedopustili.“³⁰

Jako příklad můžeme uvést pana Zdeňka Rangla. Ten začal svou trestní kariéru v roce 1983, jako patnáctiletý. Dostal pět a půl roku. Stal se postrachem českých věznic. V roce 1986 těžce zranil spoluvězně úderem do hlavy kladivem s úmyslem ho zabít. Důvod agrese – vyvolala v něm rozkoš zakončenou polucí. Putoval do pražských Bohnic. Tam téhož roku bodl spolupacienta ostrým hrotem tužky do oka. Důvod agrese – měl den předtím sen, jak zabíjí lidi ve frontě. Chtěl znovu zažít rozkoš, jako když praštil spoluvězně kladivem. Trest se mu navýšil o šest a půl roku. Byla mu diagnostikována polymorfní psychopatie a

²⁹ Sochůrek, 2007, str. 15,16

³⁰ Malá, 2003, str. 9

agresivní sadismus. V roce 1993 požádal Rangl prezidenta Havla o milost. Podle odborných expertíz z oboru psychologie ministerstvo spravedlnosti milost nedoporučilo. V roce 1994 Ranglovi nepochopitelně prezident republiky podmíněně prominul dosud nevykonaný zbytek trestu. Byl přesunut na psychiatrii. V roce 1996 mu byla změněna ústavní forma léčby na ambulantní! Asi po deseti letech se ocitl na svobodě. Však v roce 1997 Rangl v Německu sedmi ranami ubil kladivem do hlavy důchodce. Byl odsouzen na 17 let + 7 let, které si neodseděl díky prezidentově milosti.³¹

Ptáme se, jak je možné, že takový „člověk“ může dostat prezidentovu milost... Jak je možné, že lékaři a experti dovolí změnit léčbu na ambulantní a tím ohrozí širokou veřejnost... Nikdo není hnán k odpovědnosti.

Tímto ukázkovým příkladem chci poukázat, co působí na psychiku a morálku příslušníka VS, který se s takovými a podobnými případy setkává mnohem častěji. Jak musí být těžké věřit, že jeho práce je smysluplná, že systém je správný a funguje a chrání slušné občany?

Vězení nemůže působit jako terapeutické zařízení, vězení je za trest. Převýchova je možná u mladistvých a poprvé trestaných. U recidivistů nelze hovořit o převýchově, dá se hovořit o zacházení s těmito pachateli.

Příslušník je v depresivním prostředí. Je ve styku s lidmi, kteří se velice tvrdě provinili (pomineme-li drobné trestní činy) na společnosti. Musí být stále ve střehu. Musí dávat pozor, aby nebyl napaden jak fyzicky, tak psychicky.

Tyto situace nutí mnoho příslušníků položit si otázku, zda má jejich práce vůbec smysl. Někteří podlehnou frustraci, další odejdou do „civilu“. Většina jich však vydrží a věří, že se systém v budoucnu alespoň trochu zlepší. Ale lepší?

Příčiny a důsledky porušování etických principů

Příslušník ve službě je při kontaktu s vězni jimi ovlivňován a samozřejmě je také sám ovlivňuje. Jeho ovlivnění, a to na kolik mu „podlehne“, záleží nejvíce na osobnostních

³¹ Malá, 2003, str. 12-33

dispozicích, emoční stabilitě, intelektu, vyzrálosti, motivaci, morálních vlastnostech či délce služby příslušníka.

Příčiny mravních konfliktů jsou individuální, institucionální či sociální. Vzájemně se prolínají, doplňují a můžeme říci, že i podporují. Například individuálním vlivem je špatně provedené přijímací řízení příslušníka, který má určité patologické rysy osobnosti nebo neodhalení těchto rysů v průběhu služebního poměru, popřípadě i zanedbání péče o duševní hygienu zaměstnanců.

Nejčastějšími prameny konfliktů jsou:

- zdroje konfliktů plynoucí z osobnosti a jednání příslušníka
- konflikty na pracovišti s kolegy i s vězni (nezodpovědnost spolupracovníků, šikana, povinnosti vyplývající z týmové práce atd.)
- vnitřní konflikty mezi vlastní pohodlností a pocitem povinnosti
- neztotožnění se s požadavky na výkon služby
- práce s nepřizpůsobivými vězni „bez svědomí“
- vojenský styl práce, vysoký počet vězňů na jednoho příslušníka – nadměrné požadavky a úkoly
- velká míra zodpovědnosti, rozhodování z neúplných informací
- přesčasy
- frustrace – hledání smyslu vlastního snažení, překonávání pocitů marnosti, syndrom „vyhoření“
- nutnost být neustále ve střehu
- rozpory mezi teorií a praxí
- stres – atmosféra tlaku a napětí
- bez zpětné vazby

Vlastní výzkum

V teoretické části jsem shrnul jednotlivé části morálního usuzování. Ve výzkumné části chci zjistit, pomocí polostrukturovaného hloubkového rozhovoru, jaká etická dilemata příslušníci VSČR prožívají, jak je řeší a jak by se jim dalo předejít. Dále pak, jak etický kodex odpovídá vžité realitě.

Otázky k polostrukturovanému hloubkovému rozhovoru:

(ZVO) – Jaká etická dilemata, rozpory, prožívají příslušníci VSČR v kontextu své profese, nakolik etický kodex odpovídá žité realitě.

(SVO1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

(TO1) Jak dlouho sloužíš? Do 5 let, do 10 let, nad 10 let?

(TO2) Jaké jsi vystřídal pracovní pozice jako příslušník (nebo alespoň kolik pozic)?

(TO3) Proč jsi šel k VSČR?

(TO4) Jaký názor na VSČR jsi měl při nástupu a jaký máš teď?

(SVO2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

(TO5) Co víš o etice (morálce)?

(TO6) Víš, že máme etický kodex příslušníka VSČR? Pokud ne – Co si myslíš, že by v něm mohlo být. Pokud ano – Čeho se týká? Co je v něm pro nás důležité?

(TO7) Z jakého důvodu byl kodex stvořen?

(TO8) Má pro tebe nějaký význam?

(SVO3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

(TO9) Byl jsi někdy v situaci, která by od tebe vyžadovala porušení etických zásad (nebo svědkem, z doslechu)?

(TO10) Jakým způsobem jsi danou situaci řešil?

(TO11) Jak na tebe působila situace subjektivně?

(TO12) S jakými etickými dilematy se při výkonu služby setkáváš (vězni, kolegové, nadřízení)?

(TO13) Jak je řešíš?

(TO14) Popiš mi stresovou situaci v práci.

(SVO4) Jak využíváš duševní hygienu?

(TO15) Jak trávíš volný čas?

(TO16) Jak se odreaguješ, pokud v práci dojde ke stresové situaci?

(SVO5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

(TO17) Co si myslíš, že by pomohlo k lepšímu dodržování etických zásad?

(TO18) Jaké bys navrhl změny, aby nedocházelo ke stresu na pracovišti?

(TO19) Jak by se mělo podle tebe změnit vězeňství?

Ukončovací otázky

(TO20) Je ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

(TO21) Chtěl by ses na něco zeptat ty?

Rozhovory jsem zaznamenal na diktafon a následně transkriboval. V průběhu rozhovorů jsem pozoroval, že kolegové odpovídají i na nevyřčené otázky a na otázky, které budou teprve následovat. Z jejich odpovědi vyzněli následně i ty, na které před tím nechtěli odpovídat.

Pro svůj výzkum jsem si vybral cíleně pět kolegů, příslušníků, z různých věznic, kde jsem sloužil, nebo kde sloužím dosud. Vybral jsem zkušené kolegy, kteří mají odslouženo více let a mohou tudíž hodnotit uplynulá léta ve vězeňské službě. Kolegové proto měli ke mně větší důvěru. Další podmínkou bylo, aby kolega prošel více funkcemi v pracovním zařazení. Někteří z dotazovaných příslušníků už ve vězeňské službě neslouží.

Zaručil jsem jim naprostou anonymitu, ale přesto bylo při rozhovorech znát, že se bojí mluvit a přemýšlejí, co mohou říci a co ne. Zvukové záznamy z nahrávání budou po dopsání bakalářské práce smazány a v rámci anonymity jsem převedl ženské kolegyně na mužské v textové verzi rozhovoru.

Rozhovory pěti dotazovaných příslušníků jsou vloženy v příloze 1 této práce. Rozhovory byly obsáhlé, proto jsem použil otevřené kódování a následně jsem technikou „vyložení karet“ vytvořil strukturu a příběh, tj. označil jsem žlutě stěžejní výrazy, názory, klíčová slova, které mi vytvořily podklad pro komplexní odpověď všech pěti dotazovaných na stěžejní otázky SVO1, SVO2, SVO3, SVO4 a SVO5. V závěru této práce se pak vyjadřuji k hlavní, stěžejní otázce hloubkového rozhovoru, tzn. hlavnímu tématu ZVO.

(SVO 1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

Dotazované subjekty (dále jen příslušníci) nastoupili službu u VSČR většinou proto, že chtěli dělat u ozbrojené složky, ale u vězeňské služby je o něco lepší platové ohodnocení než u policie. Jeden kolega měl při nástupu ideály, že by mohl „udělat svět hezčím“. Bohužel postupem času při výkonu služby zjistil, že z pozice, na které je, to nepůjde.

Při nástupu k VSČR neměli dotazovaní příslušníci žádnou představu o fungování věznic a vězeňského systému. Maximálně jen z filmů nebo z médií. Museli změnit i svůj civilní pohled na vězně a potlačovat případné emoce.

Postupem času si každý udělal svůj názor. Při nástupu vězeňský systém fungoval lépe z pohledu příslušníka, a to hlavně v oblasti resocializace, chování vězňů ve vztahu k příslušníkům.

Dále se projevuje úpadek morálky, slušnosti, autority, což by mohlo mít příčinu ve zrušení základní vojenské služby, jelikož VSČR je polovojenská složka.

(SVO 2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

Dotazovaní příslušníci mají pojem o morálce, jako o nastavených pravidlech chování společností. O tom, co je dobré a co zlé. Získávají ji od rodičů a dále se rozvíjí působením sociálního prostředí. Všichni dotazovaní příslušníci, kolegové, se shodli, že si nejsou vědomi, že by vězeňské prostředí mělo vliv na jejich morálku.

Je jim známo, že existuje etický kodex VSČR. Většinou ho četli, ale nepamatují si, co přesně obsahuje. Mají za to, že se zabývá základními pravidly, jak se chovat k vězňům, kolegům a při reprezentaci VSČR tj., když mají na sobě uniformu.

(SVO 3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

Nejčastějším etickým rozporem, se kterým se dotazovaní příslušníci setkávají, je kontakt s osobou, která spáchala zvlášť závažný trestný čin. To je například zneužívání dětí, brutální vraždy a další. Jde o situace, kdy příslušníci musí potlačit své emoce a chovat se dle zákona jako profesionálové.

Také je časté zneužívání práv vězni, kdy v rámci humanity je jim dána velká moc, jak zneužívat vězeňský systém pravidel. Jsou jen malé podmínky na jejich potrestání za páchané přestupky.

Další etický rozpor může nastat při přímém konfliktu s klientem. V situaci, kdy vězeň vědomě porušuje stanovená pravidla a čeká, jak příslušník zareaguje. Příslušník musí konat

okamžitě, bez odkladu. Reaguje samozřejmě z počátku slovně v normách zákonů a nařízení, ale tento konflikt může přerůst až do fyzického ataku vězně, kdy příslušník nemá jinou zákonnou volbu a nemůže nechat situaci nevyřešenou. Zajímavé na tom je, že konflikt je okamžitě ukončen a ostatní vězni se také uklidní. Je to samozřejmě v rozporu s etikou VSČR, zákony ČR, kodexem VSČR, ovšem má to největší účinek.

Etické rozpory najdeme i mezi kolegy navzájem, kdy je častá neochota pomáhat si mezi sebou. Nízká morálka nových příslušníků či neochota zkušených příslušníků zaškolovat nováčky.

Příkladem by jim mělo jít vedení vězeňské služby. Nemělo by se stávat, že nemluví pravdu. Měli by pomáhat a chránit příslušníky.

(SVO 4) Jak využíváš duševní hygienu?

Dotazovaní příslušníci tráví volný čas především v přírodě, dále pak sportem a aktivitami s rodinou. Jen výjimečně si odpočinou u alkoholu.

V práci mají velice málo možností na odreagování, což je vzhledem k vysoce stresovému prostředí dost zarážející. Nejčastěji využívají způsob vypovídání se kolegovi, nebo si zanárají. Občas si i bouchnou do stolu.

(SVO 5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

Jako častý problém, který by se měl změnit, kolegové uvádějí špatný kariérní růst. Na jedno místo je mnoho zájemců, a to mezi nimi může vyvolávat závist, pomluvy, vzájemné udávání. V případě neúspěchu pak ztrátu motivace s vidinou toho, že další místo bude volné až za x let.

Důležité je i zamyslet se nad systémem náboru nováčků, jestli je kvalitou odpovídající potřebám věznic.

Další změnou by podle dotazovaných příslušníků měl projít vězeňský systém jako celek. Veškerý zájem je věnován vězňům, jejich pohodlí a přemíry práv. Na příslušníky se z velké části zapomíná.

Určitě je důležité, zamyslet se nad zajištěním odpovídající možnosti, jak by se mohli příslušníci odreagovat, zbavit se stresu.

Velkým problémem je také recidiva, kterou se nedaří snižovat. Vězni nemají z vězení respekt a nevdají jim se do něho vracet, což by se nemělo stávat. Graf recidivy v penologickém pojetí je přiložen v příloze 4 této práce.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké povědomí mají příslušníci vězeňské služby o etice, případně o morálce. Zda jsou dodržovány nebo porušovány etické zásady a jaká vznikají etická dilemata při přímém výkonu služby. Jak je řeší ostatní příslušníci a jak se s nimi vyrovnávají po stránce pracovní i soukromé.

Z rozhovorů vyplynulo, že všichni dotazovaní příslušníci si plně uvědomují a ví, co je, a co není etické a morální. Etický kodex by měl, podle dotazovaných, sloužit hlavně k tomu, aby si příslušník uvědomil, jak se má chovat v uniformě i mimo ni. Také jsou v něm shrnuty hlavní a zásadní myšlenky, které by si měli vštípit především začínající příslušníci. Jako závažný problém byla uváděna upadající morálka v oblasti kolegiality, kdy chybí motivace příslušníků k dalšímu postupu a tím i motiv pro odvádění nadstandardní práce. Etická dilemata nebo porušování etiky může podle subjektů vznikat díky přehnanosti práv pro vězně, která jim byla udělena v dobré víře a v rámci humanity. Tento systém se ale zvrhl a dal vězňům účinnou zbraň, k šikanování příslušníků vězeňské služby. To je důležité si uvědomit i v rámci veřejnosti, jakožto daňových poplatníků. Pokud dochází k porušování etických norem ve smyslu fyzického násilí na vězňích, je to dáno bezvýhodnou situací a pouhé selhání jedince. Další neetické chování, se kterým se dotazovaní setkávají, je neetické chování nadřízených, kteří by měli jít příkladem.

V rozhovorech je také patrné, že do stresových situací se příslušníci mohou dostat i díky nejednoznačnosti zákonů a může se stát, že některá nařízení nejsou v souladu se zákony. Dostí demotivujícím prvkem se subjektům zdá veliká míra recidivy, která může závažně ovlivňovat pojetí smyslu jejich práce. Jako návrh uvádějí větší zapojení profesionálů s praxí, kteří se mají zabývat převýchovou vězňů a pokusit se je znovu zapojit do systému společnosti.

Důležité je také zmínit změny, jaké příslušníci uvádějí. Jako základní, pro dobrý výkon služby, je kvalitní nábor nováčků, a hlavně jejich ochota ke službě. Tomu by mělo pomoci lepší a kvalitnější psychologické testování a následný výběr do služby. Špatná se nezdá ani myšlenka znovu zavedení (třeba jen částečného) vojenského výcviku, jelikož vězeňská služba je polovojenská složka.

Závěrem bych uvedl způsoby psychohygieny, kterou podle výsledků rozhovorů příslušníci většinou využívají ve formě sportu, přírody a v kolektivu rodiny.

Neméně důležitá je i nutnost zabývat se možností, jak se zbavit stresu na pracovišti. Příslušníci shodně uvádějí, že jako dobrý prostředek pro zbavení se stresu je posilovna, popřípadě boxovací pytel. Ze zkušenosti vím, že posilovny ve věznicích jsou, ale díky tomu, že příslušník nemůže vždy opustit své stanoviště, je velice problematické dostat se do posilovny ve službě. Je tedy na vedení VSČR, aby zajistilo jiný způsob nebo jiné možnosti, jak se zbavit stresu.

Z tohoto závěru bych vyvodil, že se metoda polostrukturovaného rozhovoru vydařila a úmysl této bakalářské práce byl splněn. Cíle byly pomocí vlastního výzkumu objasněny a zodpovězeny. Také bych z této práce odvodil, že etika ve vězeňské službě je dostačující, ovšem vždy je co zlepšovat.

Zdroje

JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-7204-156-8.

HERZOGOVÁ, Zuzana. *Základy filosofie a profesní etiky*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998. ISBN 80-85981-82-3.

HERZOGOVÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 80-238-9984-8

ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vlasta MAKARIUSOVÁ. *Sociální ochrana*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-36-X

ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0917-5.

DUFKOVÁ, Ivana, ZLÁMAL, Jiří. *Policejní a profesní etika*. Praha, 2003

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4033-1.

SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 57 s. ISBN 978-80-7372-203-6.

SŮVA, A., ROZTOČIL, V., KAŠPÁRKOVÁ, H., PRUDLOVÁ, I. *Profesní etika*. 50s. Institut vzdělávání VSČR Stráž pod Ralskem, 2001

MALÁ, Drahomíra. *Vězeňství po česku*. Tišnov: SURSUM, 2003, 129 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7323-062-3.

ŠILER, Vladimír. *Profesní etika ve veřejné správě*. Ostrava, 2007

Etické kodexy v praxi. Brno, 2010. Bakalářská. UNIVERZITA TOMÁŠE BATI.

Zákony

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (Parlament ČR)

Časopisy

BĚLECKÝ, Miroslav. Jak se rodil Kodex profesní etiky. *České vězeňství*. 2004, 12(4).

Koncepce rozvoje vězeňství v ČR. *České vězeňství*. 1998, 6(1)

Zdroje www

PETERKOVÁ, Michaela. *Morální vývoj – jak posuzujeme dobro a zlo* [online]. 2014, **2014**, 1 [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://www.psyx.cz/>

Vězeňská služba ČR: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124> [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://vscr.cz/>

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Korupce/Etick%C3%BD%20kodex%202016.pdf [online]. [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://vscr.cz/>

Seznam použitých zkratk:

EVP – Evropská vězeňská pravidla

VSČR – Vězeňská služba České republiky

Přílohy

Příloha 1

SUBJEKT Č. 1

(SVO1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

(TO1) Jak dlouho sloužíš? Do 5 let, do 10 let, nad 10 let?

Nad 10 let. Moc dlouho. (smích)

(TO2) Jaké jsi vystřídal pracovní pozice jako příslušník (nebo alespoň kolik pozic)?
Šest.

(TO3) Proč jsi šel k VSČR?

(smích) Protože více méně peníze, peníze. Protože jsem si vydělával hrozně málo v civilu a měl jsem tady dvakrát tolik. Sem tady měl. Nevěděl jsem, do čeho jdu.

(TO4) Jaký názor na VSČR jsi měl při nástupu a jaký máš teď?

Práce tě stoprocentně ovlivní, ovlivní ho to prostředí. Ovlivnilo celý můj život. Sem přišel z civilu, rozumíš, a vůbec sem nevěděl, co to obnáší tahle práce, jo. A přišel sem do jiného prostředí, kde jsou, kde musíš pohlížet, nebo pohlížel jsem na lidi jiným pohledem než jako civilista. Civilista, kterej o tom nemá ani ánung, tak prostě...

A změnili se tvoje morální hodnoty za tu dobu? (doplňující otázka)

To ani ne, to ani ne, jak říkám, ta morálka je tak nějak v tom člověkoví furt.

Takže si myslíš, že tahle práce neovlivňuje morálku člověka? (doplňující otázka)

Tak když přijdeš z civilu, jako normální člověk, tak si myslím, že by tě to nemělo až tak ovlivnit, ale jak říkám, působí na tebe to, že seš ve věznicí. Že děláš s jiným druhem lidí, to na tebe působí. Je spousta věcí, který si připouštět nemůžeš. Nemůžeš si připouštět to, že děláš s vězněm, kterej třeba támhle někoho zabil. Jak říkám, když je to vazebník, samozřejmě pohlížíš na toho člověka, jako na vazebníka, kterej ještě nebyl právoplatně odsouzený, takže nemělo by tě to zas až tak ovlivňovat. Ale říkám příchozí, kdo přijde, tak je to jinej pohled. Je to jenom jinej pohled.

Více méně u mý ženy. Já to na sobě nějak nepociťuju, ale žena ta to pocítuje. Že sem se změnil, že sem častěj pryč. Mě to zas až tak neovlivnilo, já sem přišel mezi partu lidí, se

kteřou jsme si samozřejmě, protože sem nastupoval před x lety, kdy to tady ještě šlo a ty lidi se opravdu k sobě chovali tak nějak slušně.

Dneska je to horší? (doplňující otázka)

Dneska je to horší. **Dneska je to o penězích**, dneska je to **o závisti**. Jo. Samozřejmě jak říkáš, to už je zase názor. Prostě ti lidi závidí. Už čekaj, až vypadneš, aby mohli jít na tvoji funkci. Tak to je.

(SVO2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

(TO5) Co víš o etice (morálce)?

Když vezmu morálku tady ve věznici dobře, tak málo kdo se řídí nějakým tím kodexem nebo morálkou, jo. **S morálkou se tady setkávám opravdu málo**. Jsou tady slušní lidi někteří, ale ...

Proč tu mají lidi tak málo morálky? Proč se neprojevuje? (doplňující otázka)

V každém člověku je morálka, kus nějakýho toho kodexu, **slušnýho chování** třebas. Morálka? To máme taky každej **v sobě**, ne? Já si představuju morálku, jako že prostě tu svoji práci, nebo chování vůči odsouzeným nebo obviněným nebo lidem tady ve věznici, tak tu **morálku beru si jako že je to takový svatý**. Pro mě třebas. Jo, když vidím slušnýho člověka, slušně se k němu chovám, **on se taky ke mně slušně chová, tak se chovám taky k němu slušně**.

A co když vězni mají jinou úroveň morálky? (doplňující otázka)

Pořád se k nim musím chovat slušně.

Oni si myslí, že to jejich chování je normální. (doplňující otázka)

Proto by ta **věznice měla být s tím, že ho tady převychováváme**. Ale tohle tady chybí, to tady chybí, samozřejmě **každej jsme jinej**.

(TO6) Víš, že máme etický kodex příslušníka VSČR? Pokud řekne ne – Co si myslíš, že by v něm mohlo být. Pokud ano – Čeho se týká? Co je v něm pro nás důležité?

Něco mi to říká.

Co by tam mohlo být? (doplňující otázka)

Jak se máme chovat k odsouzeným, obviněným a jak se odsouzený, obviněný mají chovat k nám.

(TO7) Z jakého důvodu byl kodex stvořen?

Aby nám řekli, jak se máme chovat. To znamená, **jak se máme chovat v práci, jak se máme chovat venku**, jo? Víme, že, že je dneska daný, že vlastně **venku my nemůžeme si dovolit vůbec nic**...jo...protože kdyby jsme samozřejmě protože přijdeme o práci, kdyby jsme tohle porušili, nějaký ty zásady nebo kodex, jo? Přišli by sme o práci tímletím. Je tam, je tam, jak říkám, jak se máme chovat venku, jak se máme chovat ve věznici nebo na pracovišti v práci ve věznici.

(TO8) Má pro tebe nějaký význam?

Má to význam nějaký. Samozřejmě to má nějaký význam, že se venku **chováš slušně**, protože lidi si potom o tobě **udělaj nějaký názor**. Řekne, jo pozor to je bachař, kterej je úplnej idiot, a to je právě to, že tenhle člověk potom nám samozřejmě **udělá** takovouhle, takovouhle **reputaci**. Jo, samozřejmě když něco provedeš, budeš na veřejnosti pít (smích) a dělat nějaký blbosti, ne? Nesmíš to udělat tak, abys na veřejnosti způsobil nějakou škodu nebo nějakou újmu. To není jenom tohleto. Říkám je to spojený s dalšíma věcmi. V civilu vůbec. Tam by se dalo mluvit dlouze o tohleto, co v civilu si můžeme dovolit a co si nemůžeme dovolit. A v práci? To je to samý. Vem si to, **jak se máme chovat**. Prostě...**vůči vězňům, vůči kolegům**, no. Tohleto by mělo být tak nějak v tom člověku zažitý, jak říkám. Já sloužím x let a za těch x let sem si od vězňů nevzal ani cigaretu, jo. **Já vyžaduju slušnost, ale tu slušnost taky dávám**. Nikdy se nestalo, že když přijde vězeň za mnou, že já mu něco říkám, že si ho nevyslechnu a že mu neporadím. Zase je otázka jaký má k tomu vězeň přístup.

(SVO3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

(TO9) Byl jsi někdy v situaci, která by od tebe vyžadovala porušení etických zásad (nebo svědkem, z doslechu)?

No, že tady někdo **kradl**, že mu stačí udělat ze sebe idiota s tím, že tady ukradne nějaký tomíky (pozn. prostředek na mytí nádobí) jo, nebo nějaký prací prostředky. Vem si, kolik lidí tady **chodilo na stravu bez stravenky**. To se mi prostě taky nelíbí, třeba. Že ty lidi nemaj na to, aby si koupili jednu stravenku nebo aby si koupili večeři nebo oběd. Jak říkám, každej ty **peníze máme**. Neříkej mi, že jsme až tak špatně placený. A ty lidi, co tohle porušovali, tak ty peníze měli, třeba.

(TO10) Jakým způsobem jsi danou situaci řešil?

Tak **sem mu to řek**, když sem ho přistihl. Je to idiot a nemá na to.

(TO11) Jak na tebe působila situace subjektivně?

Cejtil sem **vztek**, protože jsem to nedělal a bavíme se i o tom kodexu, tak si to člověk přinese i z civilu. Že ten člověk je nějak vychovanej, vychovanej rodičema, který mu dali, já nevím, dobrou výchovu.

(TO12) S jakými etickými rozpory se při výkonu služby setkáváš (vězni, kolegové, nadřízení)?

To bylo prostě, když **mi neoprávněně řekli, že jsem něco udělal a já jsem to neudělal**, jo. Prostě protože mají **vztek** nebo že měli na mě vztek, tak po mně šli jenom kvůli tomu, že jsem se znal s někým, třeba. **To mě štvalo a štve mě to do dneška**. Že lidi na mě pohlížej, že třeba znám támhleto nebo támhletoho jsem znal, jo, že se s nima bavím normálně. Nebo když **jsem**

chtěl paragraf na dítě a když ho dostanu, že budu bez odměn půl roku a ještě mi sprostě nadával.

(TO13) Jak je řešíš?

Tenkrát jsem mu řekl, ať si to nedovoluje, ať si takový řeči nechá pro sebe, nebo se budeme bavit úplně někde jinde, třebaš. No a od té doby jsme se tak nějak nemuseli.

(TO14) Popiš mi stresovou situaci v práci.

Když třebaš někdo znásilní dítě nebo, to jsou takový věci s kterejma se ani ztotožnit nemůžu, rozumíš. Je mi to tak, až tak odporný, že s tím člověkem prostě mluvit dobře nemůžeš.

Jaký jsi měl pocit? (doplňující otázka)

Chtěl jsem mu ji fláknout. Cejtíl jsem vztek a takovou tu bezmocnost. Vzpomenu si, že mám taky svoje děti, jo. Takovej chlíst vlezl, nebo tohleto, tak to si člověk vůbec nedovede představit. To je fakt špatný tohleto.

A jak to dopadne? (doplňující otázka)

Prostě vyhýbám se takovému člověku. A udržím se, protože samozřejmě dneska už vůbec, dneska to ani nejde tohleto. To bylo kdysi. Kdysi k tomu vězňovi si mohl přijít a mohl si s ním jinak zatočit. Jenže ti vězni mají dneska jenom práva a na ty povinnosti se tady úplně zapomíná, že by se i oni měli chovat slušně k nám. Což vůbec v poslední době, ale vůbec, vůbec, není. Prostě vězeň se chová k nám jak, jak k dobytku, jo. A víme to sami, tohleto.

(SVO4) Jak využíváš duševní hygienu?

(TO15) Jak trávíš volný čas?

Jdu se ožrat. Po práci se jdu ožrat. Ožeru se a hotovo. (smích) Udělám takovej výplach. Takovej reset. Jinak trávím čas v přírodě.

(TO16) Jak se odreaguješ, pokud v práci dojde ke stresové situaci?

Bouchnu si do stolu. Nebo do něčeho kopnu. Zapálím si cigaretu, dám si dobrou kávu, popřemejšlím.

(SVO5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

(TO17) Co si myslíš, že by pomohlo k lepšímu dodržování etických zásad?

Já myslím, zase jak říkám, ten člověk má něco v sobě a jestli ten člověk je zlej venku, tak bude zlej i tady. Znova opakuju, je to tím, že prostě jestli je člověk dobře vychovanej, tak se to v něm musí projevat až do smrti, přece. ... Ta dobrá výchova.

Když etika už není ani u ty vrchnosti, tak to nebudou dělat ti dole.

(TO18) Jaké bys navrhl změny, aby nedocházelo ke stresu na pracovišti?

Ať změněj nařízení a zákony. Ať je prostě ňáká ta úcta k nám. Abychom měli takový pravomoce, abychom s těma vězňema mohli jednat tak nějak jako partneři. Née že to je jenom

jednostranně, že prostě dneska mi to připadá, že právo mají jenom vězni. My těch práv moc nemáme. A vězni ty svoje práva zneužívají a dál páchají přestupky.

Jinak **posilovna**, nebo se někde **vybouchat**, třebaš pytel.

(TO19) Jak by se mělo podle tebe změnit vězeňství?

Je to špatně nastavený. Ten **systém**. Ten systém toho vedení těch věznic, nebo vyloženě na tom **generálním ředitelství**, kde tihle ti šašci to vymejšlejí, kteří nemají ani **zkušenost**, ani **praxi**. A neví vůbec, jak jednat s vězněm. Prostě lidi, kteří to dělají od stolu. A to mě štve. To mě strašně štve.

Vězeň by měl mít metr na metr prostoru, měl by být tak drženej, **aby to už příště neudělal**. Aby měl nějaký ponaučení. Prostě jsem ve věznici a **ne se do věznice zase vracet**. A vracet se s tím, že tady je prostě fajn. **Dneska věznice není prostě pro ty vězně žádný trest**. Dneska potkáš spoustu lidí, kteří se do té věznice vrací. Je jim to jedno. Tam je fajn.

Pak **abychom měli větší práva, ne těch povinností tolika**, bychom měli větší práva, jak toho člověka ne zlomit, ale převychovat. **Převychovat**, aby věděl, že se sem nemá vracet.

Ukončovací otázky

(TO20) Je ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Já myslím, že jsme vyčerpali všechno. (smích)

(TO21) Chtěl by ses na něco zeptat ty?

Ne.

SUBJEKT Č. 2

(SVO1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

(TO1) Jak dlouho sloužíš? Do 5 let, do 10 let, nad 10 let?

Šest let.

(TO2) Jaké jsi vystřídal pracovní pozice jako příslušník (nebo alespoň kolik pozic)?

Pozic jsem vystřídal čtyři až pět.

(TO3) Proč jsi šel k VSČR?

Protože jsem blbej. Protože si člověk **myslí, že** třeba **něco změní**.

Ty jsi měl nějaký ideály? (doplňující otázka)

To má každý člověk, **než zjistíš, jak to opravdu funguje**. Ale to je celkový problém ozbrojených složek. Že každý nastupuje do práce s tím, že chce, aby ten svět byl třeba hezčí. Pokud ale nepotřebuješ prachy a nenastupuješ jenom kvůli tomu, nebo jseš debilní a nikdo tě nevezal.

(TO4) Jaký názor na VSČR jsi měl při nástupu a jaký máš teď?

Třeba jsem si myslel, že že víc by se mělo věřit příslušníkům a ne vězňům. To jsou takový ty základní věci, který potom člověk v praxi vidí, že to nefunguje, že se pro vězně dělá všechno a pro příslušníky nic. To je jedna z věcí, který člověk nečeká. A potom z nás vězni mají tak akorát srandu. Kvůli humanizaci zasraný.

(SVO2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

(TO5) Co víš o etice (morálce)?

Etika je asi nějaký soubor pravidel chování. Morálka, vnitřní pohnutí člověka, o tom jak se máš chovat, protože morálku ti nikdo nepředepíše. Tu máš v sobě vrozenou, nebo naučenou v rodině. Získáváš ji časem.

Dá se rozvíjet? (doplňující otázka)

To víš, že se dá rozvíjet. Sociální prostředí. Záleží na tom, kde vyrůstáš, s kým vyrůstáš.

Můžou se měnit ty hodnoty v práci? (doplňující otázka)

Jako, když si to vezmu sám na sebe, tak mi nepřijde, že by se mi změnili morální hodnoty, i když dělám v tomhle bordelu (smích). Spíš se mi tak upevnily ty, co mám.

(TO6) Víš, že máme etický kodex příslušníka VSČR? Pokud řekne ne – Co si myslíš, že by v něm mohlo být. Pokud ano – Čeho se týká? Co je v něm pro nás důležité?

Jo, slyšel jsem o něm. Jsou tam zapsány takový ty základní principy vězeňské služby vůči chování k odsouzeným, obviněným, chování navzájem k sobě a tak. Sami na sebe být hodný.

(TO7) Z jakého důvodu byl kodex stvořen?

Já si myslím, že abychom nebyli pozadu, protože tak jakoby z historického hlediska byly doby, kdy byly jako opravdu ponižovaný. To nebylo úplně vtipný, tak asi nějaká ochrana jejich práv, jako našich navzájem, aby nebyla i u nás navzájem nějaká šikana. Takže to tady bejvalo jak na vojně. Kdo přišel nově, dostal kopr.

(TO8) Má pro tebe nějaký význam?

Tak asi je to třeba. Když lidi jsou blbý, tak to potřebují mít napsaný, když neví, jak se mají chovat. Já jsem o významu četl, psal jsem o něm i seminární práci. To jsou prostě pravidla, který reálně uvažující člověk ví a zná. A pokud jseš idiot, tak si to potřebuješ přečíst.

(SVO3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

(TO9) Byl jsi někdy v situaci, která by od tebe vyžadovala porušení etických zásad (nebo svědkem, z doslechu)?

Tak to je v podstatě dnes a denně, vid' (smích).

Popsal bys mi nějakou situaci? (doplňující otázka)

(Přemýšlí)..... Tak určitě. Když jsme jeli s chlapem, kterej tam byla tejden za fety, **prodával fety dětskám, dělal bordel** a potom, protože **se nudí**, začne **vymýšlet, že ho něco bolí** a ty ho **musíš odvézt k doktorovi**... To je takovej smutnej příběh. Přitom víš, že si to vymyslel. A víš to, i když člověk není doktor. Hmm..To je furt.

(TO10) Jakým způsobem jsi danou situaci řešil?

Když **se chováš vždycky podle zákona**. Ty se prostě musíš **chovat v rámci nějakých určitých pravidel**, že jo. Ale oni se podle určitých pravidel nechovají. I když by taky měli.

(TO11) Jak na tebe působila situace subjektivně?

Ono je to takový **smutný** no, ale tak je to výkon povolání. S tím se člověk smíří. To takhle je, že to takhle funguje. To je stejný, jako když venku musí operovat člověka, který zabije třeba nějaký dítě, tak jeho taky musí operovat, protože tam je ta přísaha. ... Tak to prostě je.

(TO12) S jakými etickými rozpory se při výkonu služby setkáváš (vězni, kolegové, nadřízení)?

No tak s vězněma je to normální. Prostě máš zmrda, kterému stejně **musíš udělat první poslední**. V podstatě mu skoro utíráš prdel. S kolegama je to tak, že jsou **líni** a **debilní**, někteří. Prostě s těma se pracuje špatně. A vedení? A vedení, když ti lže do očí, tak to je taky smutný. A co máš dělat. Tady prostě **nemáš obranu**. Tak se s tím buď **smíříš, nebo půjdeš do prdele**.

(TO13) Jak je řešíš?

Když potřebuješ od někoho **pomocť**...tak **každej se na tebe vysere**. Protože tady prostě je zvykem nikomu nepomáhat a nechat všechny **koupat, když nevíš**....To je takový trošku smutný. A ty větší věci? Třeba absolutní **nekázeň vězňů**, to se **neřeší vůbec**.

(TO14) Popiš mi stresovou situaci v práci.

Jednáš s lidma, který porušili zákon, že jo. Tak už jenom, že já vím, že teďky je to podceňovaný, i blbý předvedení k doktorovi, může bejt určitou stresovou zátěží pro ty lidi, protože nevíš, nebo ty víš s kým jednáš, ty víš, co ten člověk jako udělal, ale **nevíš, co se mu honí v hlavě** a jako že zažil jsem taky kolikrát na zdravotním když jsem tam byl s chlapama, že prostě **začínali vyjíždět po potom doktorovi** nebo po doktorce. Ty musíš nějak reagovat, musíš bejt **obezřetnej a ostražitej pořád**, takže ty se v podstatě **v permanentním stresu**.

Jak si reagoval, když vyjížděl po tom doktorovi? (doplňující otázka)

Tak jako, já sem zažil teda slovní, tak sem se ho **snažil uklidnit**. Buď poslechl nebo sem prostě řekl, že to zakončíme a jdeme zpátky. Ale ostatní tam měli, že museli skočit po babě, normálně ji **spoutat a odtáhnout**.

Jak jsi se cítil, když si musel srovnat tu ženskou? (doplňující otázka)

No, není to příjemná situace. Tak jako že neustále potřebuješ musíš ukázat, kde je místo toho člověka a že se má chovat v určitéch mezích, protože oni ty meze nemají. Nemaj to naučený, oni to naučený mít nechtějí. Prostě tam de o to, že oni se prostě furt dožadujou jenom svých práv a povinnosti se neplní, že jo. A to že řve po doktorovi, to je mu jedno, ale chce prostě Rivotril, protože je to feťák, ten Rivotril si vyřve. Tam cítíš takový to vnitřní napětí a není ti to příjemný, mě není příjemný řvát po lidech. Já vím, že jsou lidi, který se v tom vyžívaj a mě to příjemný není. Každopádně, když jsme si vybral tohle povolání, tak sem mohl počítat s tím, že tady si nebudeme sázet kytičky a objímat stromy. ... Holt pracujeme, nechci říkat se spodinou společností.

(SVO4) Jak využíváš duševní hygienu?

(TO15) Jak trávíš volný čas?

Vyčistit si hlavu. Jít si zaplavat, jít si zaběhat.

(TO16) Jak se odreaguješ, pokud v práci dojde ke stresové situaci?

V práci se člověk nevybijí. ... Tak můžu seřvat někoho jinýho, to pomáhá, ale je to takový...

Myslíš nějakýho kolegu v práci? (doplňující otázka)

Přesně, jen tak prostě. Nějakýho kolegu tě našte, tak ho seřveš.(smích) Přesně takový ty morální dilemata. Nemůžu se přeci vybíjet na člověku, kterej za nic nemůže, to ne.

Takže když je klid, tak si to nechat všechno projít hlavou, říct si, že to vlastně byla třeba kravina nebo jak tomu předejít příště, jak zareagovat třeba líp. Popřemejšlet si o tom. Můžeme si vlastně kontaktovat s psychologickým pracovištěm, můžeme si o tom poradit. Máme speciální psychologické pracoviště.

To mě stačí se z toho vypovídat. Já si vždycky zanádvám, člověk se trošku vyventiluje a pak je to dobrý.

(SVO5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

(TO17) Co si myslíš, že by pomohlo k lepšímu dodržování etických zásad?

To by se musel změnit celkově přístup. Vedení.

Třeba zákony? (doplňující otázka)

Český zákony jsou celkově psaný tak, že si každej najde něco, proto je tady spousty věcíh který dělaj ... jak to mám říct slušně...zmrdiviny, že stejnak na ně zákon nemůže.

Takže jsou nedokonalý zákony? (doplňující otázka)

Já si myslím, že jsou dost psaný jako dvojsmyslně.

Když tady není žádný vedení, nic. Jakoby... My, když jsme nastoupili, tak jsme museli šlapat brázdu a to já sem nenastoupil za starýho režimu. Já sem nastoupil za tohohle režimu. Za

týhle situace v podstatě a stejně jsme šlapali brázdu a poslouchali jsme, co nám říkali ostatní a když jsme nedej bože si dovolili říct něco vrchnímu inspektorovi, tak jsme dostali pěknýho seřváka a vysvětlili nám, že prostě takhle ne. Tady...přijde ti kluk čerstvě po stráži a vy se tam kopete do prdele na tom operáku a nikdo mu nic neřekne. Ještě ho v tom podporují, hmm. Takže tady se s tím opravdu nic nedělá.

(TO18) Jaké bys navrhl změny, aby nedocházelo ke stresu na pracovišti?

Bylo by třeba dobrý, kdyby sme se i my mohli na hodinku sbalit a jít do posilovny. Kdyby tam byl pás nebo něco. Kdyby se to nějak prostříдалo, že by sme prostě si udělali chvilku. To si myslím, že tak jako člověk se fakt vybije a myslí chvíli na něco jinýho.

(TO19) Jak by se mělo podle tebe změnit vězeňství?

Finanční ohodnocení. Když člověk nastupuje, tak má patnáct tisíc. Prachy tu nejsou, přístup tu není, že bys měl do budoucna vidinu nějakýho postupu, tak to taky nemáš. Když si vezmu lidi co jsou v trojce třináct let. A nejde jenom o ten postup, ale de o to, že nemáš ani nikde zaručený, to že ti ty peníze každěj rok přidaj aspoň patnáct set, dva tisíce korun, víš, jak to myslím. Tady de o to, že na konci roku se inflace pokrejš, že jo. Takže ti přidali třeba čtyři, pět procent, víš, jak to myslím. V tu chvíli spousta lidí drželo hubu, protože ti ty peníze prostě řeknu se zdražilo, tak prostě ti to vyrovnali, tomu aspoň, tomu o co se zdražilo. Všechno se zdražilo, ale výplatu ti nikdo nepřidá. Taky jak nám vzali těch deset procent. To sem dostával zpátky, až když jsem měl o dvě třídy vyšší hodnot. A to ještě nebylo ani úplný.

Ukončovací otázky

(TO20) Je ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Ne.

(TO21) Chtěl by ses na něco zeptat ty?

Ne.

SUBJEKT Č. 3

(SVO1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

(TO1) Jak dlouho sloužíš? Do 5 let, do 10 let, nad 10 let?

Do 10 let.

(TO2) Jaké jsi vystřídal pracovní pozice jako příslušník (nebo alespoň kolik pozic)?

Pět.

(TO3) Proč jsi šel k VSČR?

Nooo, chtěl sem původně k policajtům, ale kámoš mi řek, že je u vězeňský **víc peněz**, tak sem to zkusil, no.

(TO4) Jaký názor na VSČR jsi měl při nástupu a jaký máš teď?

Tak měl sem **představu asi jen z filmů** a z toho co sem čet, **jak vypadala basa za komoušů**, no. Teď mám názor, že je to takovej dětskej tábor. Takový slabý, no.

(SVO2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

(TO5) Co víš o etice (morálce)?

No, je to takovej **souhrn, co se má dělat a co ne. Co je dobrý a co ne.**

(TO6) Víš, že máme etický kodex příslušníka VSČR? Pokud řekne ne – Co si myslíš, že by v něm mohlo být. Pokud ano – Čeho se týká? Co je v něm pro nás důležité?

Jo, vím, že byl vydanej. **Asi sem ho četl**, ale už si nepamatuju co tam přesně bylo. Myslím, že tam bylo něco o tom, **jak se máme chovat v práci. Asi hlavně k vězňům.**

(TO7) Z jakého důvodu byl kodex stvořen?

Tak asi, aby sme si.... nějak osvěžili, **jak se máme chovat ve službě**. A **nemuseli číst zákony**. Takovej náhled.

(TO8) Má pro tebe nějaký význam?

Tak asi je dobrý, že je to sepsaný. Třebas hlavně **pro ty nováčky**.

(SVO3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

(TO9) Byl jsi někdy v situaci, která by od tebe vyžadovala porušení etických zásad (nebo svědkem, z doslechu)?

Třeba ty **soudy byly docela konfliktní**, ty lidi, tam **neměli** zrovna dvakrát **touhu** tam jako **poslouchat se zavřenejma ústama** a mlčky přihlížet tomu, když jim státní zástupce, potažmo soudce předčítal obžalobu **a nebo** tam byli **svědci** a nějakým způsobem vypovídali proti nim.

(TO10) Jakým způsobem jsi danou situaci řešil?

No, **musel jsem** na něj **zařvat nebo ho okřiknout**...Jinou šanci nemáš. No, jedině že by předseda senátu přerušil jednání pro nekázeň, jinak nic nemůžeš.

(TO11) Jak na tebe působila situace subjektivně?

No, nevěděl sem, jestli poslechne, takže **nervozita**. Ale poslech. (smích)

(TO12) S jakými etickými rozpory se při výkonu služby setkáváš (vězni, kolegové, nadřízení)?

Tak třeba s vězněma. **Když** tam záměrně **ničí vybavení cely**. Tak **jestli to máš přehlédnout**, páč se jim stejně nic nedokáže nebo sepsat papíry a pak bejt naštvanej, že se jim nic nedokázalo nebo nemá peníze na zaplacení, páč to jsou sociálové.

(TO13) Jak je řešíš?

No, sepsal sem to. A pak se jim stejně nic nestalo.

(TO14) Popiš mi stresovou situaci v práci.

Tak třeba když, když jezdíš ty dálkový (převoz vězňů autobusem do jiné věznice) a máš tam ukočírovat sám třeba třicet vězňů jo. Málo kdo z kolegů ti pomůže.

(SVO4) Jak využíváš duševní hygienu?

(TO15) Jak trávíš volný čas?

Tak s rodinou, sportuju, čtu, občas hraju na počítači. Asi všechno.

(TO16) Jak se odreaguješ, pokud v práci dojde ke stresové situaci?

...Vykecám se o tom s kolegama, no. Nic jinýho tam nejde.

(SVO5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

(TO17) Co si myslíš, že by pomohlo k lepšímu dodržování etických zásad?

Tak asi nějak pořádně motivovat příslušníky. Možná změna zákonů. Ubrat z té pitomý humanizace.

(TO18) Jaké bys navrhl změny, aby nedocházelo ke stresu na pracovišti?

Tak asi kolegové by si měli víc pomáhat. Aby bylo víc té ochoty mezi kolegama.

(TO19) Jak by se mělo podle tebe změnit vězeňství?

Aby vězení bylo zas vězení. Určitě by se měl zarazit ten pseudohumanismus. To je tragédie.

To nás jednou přivede do pekel. Zavést větší přísnost nad vězněma. Je to až směšný dneska...

No a by se taky zajímali o naše potřeby. Ne pořád o to co chtěj vězni. Těm dají první poslední a ty máš pak problém sehnat i blbou košili do práce.

Ukončovací otázky

(TO20) Je ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Ne.

(TO21) Chtěl by ses na něco zeptat ty?

Ne.

SUBJEKT Č. 4

(SVO1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

(TO1) Jak dlouho sloužíš? Do 5 let, do 10 let, nad 10 let?

Nad deset let.

(TO2) Jaké jsi vystrídal pracovní pozice jako příslušník (nebo alespoň kolik pozic)?

Dvě.

(TO3) Proč jsi šel k VSČR?

Protože mě nikde jinde nechtěli. Upřímně je to tak. Nenašel sem jinou práci, kam by mě vzali. Byl sem mladěj a neměl sem žádnou praxi. Nastoupil sem po maturitě. Všude jinde sem si vyslechl, že sem nepoužitelněj. Že sem zrovna odmaturoval, tak ať si najdu někde nějakou práci, kam mě vezmou, že jo. Ve věznici jim to bylo jedno. Tam se neptali na praxi, tam se ptali: Máš maturitu? Ano, mám maturitu. Sportuješ? Ano, sportuju. Si schopnej udělat psychotesty a fyzický testy a zdravotní testy? Ano, sem. Tak pojď chlapče.

(TO4) Jaký názor na VSČR jsi měl při nástupu a jaký máš teď?

Nastupoval sem s tím, že sem neměl absolutně žádnou představu. Sice sem na personálním tvrdil, že ano. Že mi někde, někdo, něco říkal, ale ne. Když sem nastoupil, tak ten názor nebyl vyloženě špatnej, nemyslím si, že to bylo úplně, že to bylo špatně. Já si myslím, že to poměrně dobře fungovalo. A že i fungovala ta, jak ta represivní složka toho, že toho člověka držíš mimo společnost, to si myslím, že funguje i teď na docela dobrej úrovni. Ale že víc fungovala možná ta resocializace, ta resocializační složka. V tom to bylo snazší. Jo, že většina vězňů jsou muži a... jsou to lidi dle mého názoru, je to jenom názor. Nemám to podložený žádným výzkumem, ničím. Jsou určitým způsobem buď deprivovaný nebo traumatizovaný.

(SVO2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

(TO5) Co víš o etice (morálce)?

O etice a morálce jako něco vím. Co si jako o tom představuju? Takže morálka, morálka pro mě osobně znamená. Jsou to určitý hodnoty, nějakým, nějakým způsobem, který máme sdílený jo. Který jsou nějakým, nějak kulturně determinovaný a předáváme si je určitým způsobem z generace na generaci jo? Morálku? Když budeme brát strukturovaněj model lidský psychiky, kterej si rozdělíme na id, ego a super ego, tak vlastně morálka je v tom super egu a částečně v id jo. Přebíráme ji od svých vzorů, od rodičů. Tohle by bylo asi jako lehce k vývoji morálky. Pak jsou nějaký ty morální hodnoty, ty jsou nám společný. Prostě, že vychází samozřejmě z jakoby nějakýho vyššího principu, aby sme v tý společnosti všichni přežili, aby sme se prostě nepozabíjeli a nějakým způsobem jsou děděný archetypálně skrz určitý zvnitřnělý vzorec našeho chování jo?

Jsou lidi, který si svoje pravidla určujou sami aj sou lidi který je přijímají od okolí.

(TO6) Víš, že máme etický kodex příslušníka VSČR? Pokud řekne ne – Co si myslíš, že by v něm mohlo být. Pokud ano – Čeho se týká? Co je v něm pro nás důležité?

Jo, jo. Byl stvořenej nějakěj etickéj kodex. Hele to už si vůbec nepamatuju, já sem na to koukal někdy před deseti lety. Já si vzpomínám, že to mělo hlavu a patu, ale jo když to není....ffff jak bych ti to řek, když to není autentický, když tam není ta autenticita, tak tomu

prostě nemůžeš věřit, jo? Bez toho to prostě nefunguje. Já si myslím, že tohle je největší problém vězeňské služby, že tam není ta autenticita. Že se to prostě nějakým způsobem, že si to na něco hraje, tváří, nějakým způsobem se to tváří aby to, aby to nějak vypadalo, prostě to bylo na jednu stranu hrozně přísný, na jednu stranu hrozně humánní, když tam prostě seš a vidíš to a nejenom ty a vidí to i ty vězni, tak tomu nikdo nevěří, protože všichni ví, že je to podvod. Že je to jenom klamání. Jo že tam přijde nějaký kolega nabručený. Mluví hrozně hrubým hlasem, aby byl hrozně chlap nebo a víš, že to prostě tak není, jo. Nebo když ti tam chodí lidi a tváří se nějakým způsobem a není to skutečný, není, ani to není v nich, jo. Protože jsou hrozně drsný, ale nikdo nic neudělá. Nejenom proto, že nesmí, nemůžou, nejde to...**nejde se chovat, aby si vybudovával autoritu u lidí, který mají poruchy chování.**

(TO7) Z jakého důvodu byl kodex stvořen?

Tak jako já **mám představu**, proč asi **stvořený byl** jo. Dovedu si představit, že, že prostě v devadesátých letech, kdy se rozhodli, že ze sboru nápravný výchovy vytvoří vězeňskou službu a udělají jí podle, udělají jí lidskou, **tak se rozhodli**, že **příslušníci vězeňské služby budou dodržovat nějaký předem stanovený etický pravidla**. Nic proti tomu, já si myslím, že jako ta myšlenka je správná, ale mě de o to provedení, jo. Ta myšlenka je správná, ale musíš tam mít prostě, **musíš mít podmínky**, aby ses mohl chovat eticky. Tak **musíš mít lidi, který se budou chovat eticky, musíš mít lidi nad sebou a pod sebou, který se budou chovat eticky.**

(TO8) Má pro tebe nějaký význam?

Já si myslím, že byl vymyšlený za dobřejma pravidlami, ale teď se budu opakovat, že je to nefunkční, je to nefunkční v tom prostředí, protože to prostředí je, jaký je jo. Kdyby se změnilo všechno ostatní, tak si myslím, a **aby se přizpůsobilo tomu morálnímu jednání, aby se přizpůsobilo nějakému humanismu, ale zároveň aby, aby právo bylo vynutitelný**, což si myslím, že je extrémně důležitý u tohoto, **aby prostě právo bylo opravdu vynutitelný**, jo.

Myslím si, že u toho to je jo. Jedna z funkcí je, že držíš člověka mimo společnost a druhá je resocializace. A co si budem povídat, prostě ta **resocializace je tristní** prostě. To je prostě konečná. Takže vězeňská služba defakto plní svůj plán na padesát procent...Když někdo nezdrhne nebo neopustí pracoviště jo. S tím se prostě počítá, tak to prostě je. Ale bohužel jako **resocializace** nebo nějaká, nějaký silný působení na vězněné osoby, aby se změnila podstata jejich povah, ta prostě není, no.

Myslíš si, že je šance na změnu u těch odsouzených? (doplňující otázka)

Já si myslím, že **u spousty lidí je poměrně vysoká**, ale ten, ten systém to prostě nedovolí, protože tam není ta možnost s nima pracovat. A ono ne s každým to jde. Ono by sis opravdu

musel sednout, když by si chtěl s někým pracovat a ty lidi poměrně **dost selektovat** jo, tam záleží o motivaci.

(SVO3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

(TO9) Byl jsi někdy v situaci, která by od tebe vyžadovala porušení etických zásad (nebo svědkem, z doslechu)?

Nesměl si říct: Stoupi si ke zdi. Nesměl si mu říct (vězni), stoupi si ke zdi, když si stoupal ke zdi. Musel si mu říct: Otočte se ke mně zády. Nebo takovou nějakou kravinu. Že by to mohlo na někoho působit, tak jako že bys ho chtěl popravit nebo jak to zdůvodňovali. Někakou takovou absolutní blbostí, jo. Jenže nejhorší bylo, že když si to někomu řek, aby se k tobě otočil zády, což sem jako první měsíc zkoušel, tak oni tě většinou nepochopili. Prostě nechápali, když si mu řek, ať se začne k tobě točit zády, tak se začal točit jako blázen a nevěděl co, kam. Když si mu řek: Stoupi si čelem ke zdi. Tak si stoupnul čelem ke zdi a stál. Ale **v ten moment si porušil etický pravidla**, protože si nesměl říct nebo to bylo takový nemorální, neetický říct: Otoč se čelem ke zdi. Ale prostě když to řeknu blbě, devadesát procent vězňů to nechápalo jinak jako než si mají stoupnout. Proč říká ke mně zády? Jak jako zády?(smích)

Další hnusný nebo jako **krizový okamžiky** byly při eskortách, kdy oni věděli prostě, že se **potřebujou předvádět** jeden před druhým, protože jsou hrozný gerojové, jo. **Chtěli stoupat v nějakým tom žebříčku, ukázat, jak jsou tvrdý** jo, tak, tak machrovali. Ono to se prostě musí zarazit, když se to nezarazí, tak to může prostě v budoucnu vygradovat do poměrně dost nebezpečnejch situací.

(TO10) Jakým způsobem jsi danou situaci řešil?

No, **zachoval sem se neeticky, zachoval sem se nemorálně.** Ale s plným ale víš co. Ono vlastně není důležitý, co sem udělal, **ale že sem to udělal s plným vědomím.** Nebylo to v afektu, byla uvědomělá věc.

(TO11) Jak na tebe působila situace subjektivně?

Byl sem **rozčilenej.** Ale co sem dělal, tak sem to čistě vykalkuloval. Zachoval sem se podle nějakých naučenejch vzorců. **Prostě sem věděl, že něco funguje.**

(TO12) S jakými etickými rozpory se při výkonu služby setkáváš (vězni, kolegové, nadřízení)?

Například dosahy jo. Který se prostě **neplatily.** Neplatilo se to, že lidi dělali svojí práci, za kterou měli dostávat odměnu **ze zákona bylo napsáno, že se to má platit.** Oni tvrdili, že ne. Ale jako když máš někde napsáno, že pohotovost se proplácí. Oni řeknou: No dobře, no ale my pohotovost platit nebudem, vy to budete dělat zadarmo, tak je to prostě, je, je to hodně

demotivující, jo. Když prostě chtěl práci na víc a nic z toho nemáš, maximálně ti potom ještě někdo dává najevo, že by si neměl mít žádný vlastní život, že prostě, irrelevantní, že chceš žít nějakým způsobem svůj vlastní život. Že první je ta věznice, tak první věznice není. První je ten vlastní život. První je manželka, první jsou děti, první jsou projekty, který chceš a který tě můžou někam posunout a něco ti přinesou. Ne to, že prostě dřepíš ve věznici.

(TO13) Jak je řešíš?

Když mě to absolutně nebavilo a dělal sem všechno možný, abych si tu práci zlehčil.

(TO14) Popiš mi stresovou situaci v práci.

Já sem byl jednou docela dost vážně obviněnej z nějakýho přestupku, ty jo, to by se dalo kvalifikovat jako trestnej čin. A když sem se chtěl bránit z ... no byl sem prostě ze sexuálního obtěžování nařčený a docela jako krutýho. Klidně by to mohl bejt jako pokus o znásilnění právě v té době. Kdyby se to jakoby nějakým způsobem rozmázlo, ale protože ta slečna byla úplně blbá a já sem na ni psal kázeňskej, návrh na kázeňskej trest, protože prostě se chovala tak jak neměla a já sem to vyřešil morálně, návrh na kázeňský potrestání. Tak ona se rozhodla, když já sem jí napsal návrh na kázeňský potrestání, že ona mě obviní z toho, že sem se jí pokusil osouložit, že sem jí vytáhl z cely, že sem jako na ní prostě nějakým způsobem naléhal, jako poměrně agresivně. A vepsala i v který dny se to stalo. Napsala tam čtyři dny. Tak ale já sem v tu dobu byl přeloženej do Prahy, takže tam sem se s těma lidma neznal a tam vzali takhle její výpověď, tam měli napsaný ty dny a tak dále. A vzali rozkaz. Koukli na ten rozkaz... a já sem v ty dny měl dovolenou. Nelenili, protože to bylo poměrně vážný obvinění a prostudovali kamerový záznamy asi na tři měsíce nazpátek. Tam ta nebohá slečna vyprávěla, jak sem jí vytáhl z cely a vzal sem si jí někam do výtahu. Tak hledali nějaký záznam, kde bych si slečnu vytáhl z cely a vzal do výtahu. ... Ne že by se nějaký záznam ztratil. Záznamy všechny jsou. Nikde tam tohle není. Protože se to prostě nestalo. Vězenkyně se chtěla prostě pomstít, mě. Proto to podala den, dva já nevím. Hned po tom, co sem jí dal ten návrh na kázeňský potrestání. Ale abych já se mohl bránit něčemu, co by mě mohlo stát nejenom kariéru, ale co by mě mohlo vydat trestnímu stíhání. Co by mě mohlo očernit, co by mi mohlo zničit život. Já sem začal teda tvrdit dobře, všichni víme, že se to nestalo. Všichni to víme. Jakým způsobem já se můžu bránit? Mám podat návrh na... státní zastupitelství, jako že mě křivě obvinila? Že prostě křivě, ne, ne, ne nesmíš. Hodně lidí za mnou bylo, z různých oddělení. Ať to nedělám. Že to prostě nemůžu udělat. Asi všichni víme, že když za tebou přijdou lidi, který mají nad tebou poměrně velkou moc a rozhodnou o tom, kdy, jak budeš v práci, jaký budeš brát peníze, odměny a defakto kdy se uprdneš, tak hol asi musíš poslechnout. Tak třeba tak no.

(SVO4) Jak využíváš duševní hygienu?

(TO15) Jak trávíš volný čas?

Odreagovávám se **sportem**. Dřív sem hodně **cvičil**. Využívám procházky **do přírody**. Ale furt se to kupí.

(TO16) Jak se odreaguješ, pokud v práci dojde ke stresové situaci?

Myslím na to hezké, co mě čeká doma, až přijdu z práce.

(SVO5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

(TO17) Co si myslíš, že by pomohlo k lepšímu dodržování etických zásad?

Mají se dodržovat **zásady, který jsou** prostě **smysluplný**. Chtělo by to **míň**, míň toho **pseudohumanismu**, ale opravdu jakoby přemejšlet, když už teda humanisticky, tak jak. Jak můžu s těma lidma pracovat, jak se můžou zlepšit nějaký zásady fungování, jakým způsobem to udělat tak, aby to něco přineslo někomu. Tej společnosti. Nemá to něco nosit těm vězňům, ty nejsou za odměnu. Ale **máš** na ně působit tak, aby to bylo pro tu společnost výhodný. Jo, od toho seš. Ta společnost si tě platí za nějakou práci. Když budeš **pracovat na resocializaci**, tak je to supr. Ale tak se maj prostě hledat podmínky a maj se **hledat vědecký podmínky**. To znamená, že budou ověřitelný nějakým, nějakým výzkumem a výsledkem. Jak toho dosáhnout. Jak dosáhnout toho výsledku.

Vynutitelnost zákonů. Jestli jsou nějaký pravidla, tak mají bejt stoprocentně dodržovaný a fakt jako striktně. Protože tam je to nejdirektivnější, co by mělo bejt. Ale jak říkám, měla by se prostě složit nějak **komise**, která by byla složená z **odborníků**, kde by měli prostě **zasednout lidi, který mají jako poměrně velký, terapeutický znalosti**. Měli by tam bejt lidi z přímo z vězeňský, ale ne prostě, teď to řeknu přitroublý plukovníci, který sedí u stolu, ale opravdu lidi, který si to prožili od píky a dělali tu práci a měli by bejt jako poradci. Měli by tam bejt dozorcí, eskortáři, psychologové, terapeuti, vychovatelé a měli by opravdu zkoušet různý projekty, který by měli za cíl, co nejvíc víš, to aby **nedocházelo k recidivě**. Aby se prostě ty lid nevraceli zpátky. Aby pracovali.

(TO18) Jaké bys navrhl změny, aby nedocházelo ke stresu na pracovišti?

Za první, vymahatelnost práva vůči vězňům. Za druhý skutečná terapeutická práce. Víc diferencovat. Změnit to fungování sboru. Myslím tak jako že, mě by se líbila myšlenka **posílat příslušníky třeba na nějaký, nějaký stáže a praxe jinam**. Do jinejch věznic.

Ta práce s těma vězňema je demotivující a je to docela krutý. Ale není to nic, co by se nedalo zvládnout. Prostě každej normální člověk, kterej má určitej jako dobrej stupeň frustrační tolerance, tak je schopnej to zvládnout. Ale ono jako potřebuješ k tomu nějakou podporu. Myslím jako by tu institucionální, od toho vedení, od tý věznice, o toho systému, tak je to

prostě těžký, opravdu těžký, jo. Spousta lidí se tím vyrovnávala tak, že prostě zavřela oči a nic nedělali. Já nic nevidí, nic se neděje, všechno v pořádku, jo. Táhle si někdo posílá, budu mluvit v hantýrce, někdo táhle koňuje (posílá si dopis nebo balíček z okna do okna – to je zakázáno), no a co, mě do toho nic není, ať si každé dělá, co chce. Jááá to nevidím, a tradá sem nejspokojenější. Což je určitéj způsob obrany jo. Myslím si, že ne dobřej. Pro tu práci je to jako docela nešťastný. Když budu dělat, že nic nevidí, abych nemusel nic řešit. Ale je to funkční no.

Já sem tohle nechtěl, nejsem takovej, abych se s tímhle prostě spokojil, ale pak jako to naráží. Naráží do určitejch konfliktů, protože jakmile budeš chtít něco řešit a jsou lidi který řešit nechtěj, chtěj mít zavřený oči a nic nevidět, tak je to problém. Na druhou stranu, když potom se něco děje a máš přímo oddělení ve věznici, který je určený k tomu, aby potápělo příslušníky a ... aby je, aby je vysoce nemorálním způsobem snažilo, snažilo dostat a udělat (chytit při porušování zákona, nařízení atd.), tak mluvím o to můžeš klidně zmínit a podtrhnout prevence a stížností. Jo, ty se chovaj extrémně nemorálně a jako neváhaj schválně měnit výpovědi a, a lhát ostatním kolegům jo. Přijít a říct: Hele tohle, tohle, tohle chci udělat, protože von tě naprášil a není to pravda. Ten člověk tě nenapráší, ale von bude tvrdit, že jo. Aby ten druhý se třeba výpovědi bránil.... To je ten slavný policejní orgán ve vězení. To si myslím, že je velmi nešťastný.

Určitě si myslím, že by bylo docela důležitý, aby příslušníci, který jsou vystavovaný těm extrémně náročným situacím, aby měli tu možnost to ze sebe dostat. Aby měli přístup ke kvalitnímu sportovnímu vyžití, který by mělo bejt normálně v rámci práce. Aby si příslušníci prošli nějakou kvalitní psychoterapií, nějakým seberozvojem. Pravidelně. Aby se lidi naučili vnímat sami sebe a svoje pocity. Aby prostě neměli bordel v hlavě z toho, co se s nima děje jo. Protože von si to málokdo uvědomuje. Nemělo by to bejt součástí vězeňský služby a mělo by to bejt organizovaný někým, kdo by s tím nebyl v žádným případě propojenej s vězeňskou službou. Protože si úplně dovedu představit, jak by to bylo zneužitelný.

(TO19) Jak by se mělo podle tebe změnit vězeňství?

Já si myslím, že je hrozně nebezpečný, to že lidi čekaj prostě deset, patnáct let na posun. A těch lidí je tam hrozně moc. Sám si to vyděl, když třeba ten člověk začne pracovat třeba ve dvaceti, ne v pětadvaceti, ve třiceti nebo cirká ten věk kdy tam začínali chodit. Po deseti, patnácti letech je těm lidem prostě pětáctičet, čtyřičet a už prostě nemaj jinou šanci, než tam někam postoupit. Protože ven už jít dělat nemůžou, protože jsou starý, a to co uměli, už neumí a jsou prostě se stigmatem bachaře, což je na pracovním trh obrovská nevýhoda, co si budem povídat. To je vyrazující z 98 jakéjkoliv prací. Když to není hlídač táhle v obchoďáku. Tak

ty lidi to ví. Ví to. Ví to za á vědomě a za druhý to ví i podvědomě. A **když se tam objeví jeden flek, tak** prostě **všichni** tady ty **ho chtěj**. A protože prostě nemáš už nic jinýho, tak **uděláš cokoliv, pomalu aby si ho dostal. Prostě nemáš jinou šanci**. Nemůžeš dalších pět, deset let čekat. To seš v prdeli. **Hlavně nadřizený s tímhle počítali**, a tam se snažili ukazovat tu atmosféru, že nemáš jak jinou možnost než bejt tam.

Myslím si, že upadá ta, ta hierarchie dozorce vs. vězeň, jo, protože samozřejmě advokáti je brání, oddělení prevence a stížností je brání generální inspekce je brání.

Ukončovací otázky

(TO20) Je ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Nevím.

(TO21) Chtěl by ses na něco zeptat ty?

Jaká je vymahatelnost práva, předpisů u vězňů? (doplňující otázka ze strany subjektu)

Myslím si, že **jedna z nejnižších**. Jako tam není co. Zakážeš někomu nákupy, když nemá peníze? Věci, který jsou ze zákona, musíš ze zákona udělat. **Fyzicky ho trestat nemůžeš**, to se nesmí. Psychicky ho trestat nemůžeš, to se nesmí. Defakto ho **nesmíš trestat** toho **člověka** nějakým způsobem. Můžeš mu co, zakázat? Nákupy, návštěvu mu nezrušíš..... **ty mu nemůžeš zakázat nic**. Dáváš na všechno jen návrhy. Zakazuje mu vychovatel a víme jak to dopadne. (smích)

SUBJEKT Č. 5

(SVO1) Jaká je tvoje služba u VSČR?

(TO1) Jak dlouho sloužíš? Do 5 let, do 10 let, nad 10 let?

Do 10 let.

(TO2) Jaké jsi vystřídal pracovní pozice jako příslušník (nebo alespoň kolik pozic)?

Nepovažuju se za zkušeného. Jsou tu daleko zkušenější, co se týče odsloužených let.

(TO3) Proč jsi šel k VSČR?

Úplně **náhodou**. Bylo mi to **doporučeno**. Když sem se rozhodoval, že půjdu k policajtům, tak sem zrovna studoval a spolužáci byli z vězeňské služby, tak mi doporučili, abych to zkusil i sem.

(TO4) Jaký názor na VSČR jsi měl při nástupu a jaký máš teď?

Tenkrát naprosto **žádněj**, protože sem moc vězeňskou neznal a nevím co se mi honilo v hlavě. Fakt nevím. Nebo takhle, já to spíš řeknu asi jinak, sem zjistil v průběhu tak nějak co pracuju, takže asi **musím pracovat tam, kde je nějaká uniforma**, protože ve (předešlé zaměstnání) byla

taky nějaká uniforma, pak sem chtěl jít k policajtů, tam je taky nějaká uniforma, pak sem skončil tady. Takže to tak nějak jakoby nepřemýšlím, jestli to bude tam nebo tam, ale jakoby nedovedu si představit jakoby ehm jakoby nedělat v uniformě no. Asi takhle no. A to, **jestli se ten názor vyvíjel nebo měnil...nevím** jakej sem měl předtím názor na vězeňskou službu. Tenkrát sem jí moc neznal, takže názor sem si nějak moc neudělal a co sem si myslel tenkrát, to si fakt nepamatuju. Jak říkám nedovedu si asi teďky představit, že bych dělal někde prostě, prostě někde jinde.

(SVO2) Jaký mají příslušníci pojem o etice a etickém kodexu?

(TO5) Co víš o etice (morálce)?

Co si jakoby myslím, tak že určitý jakoby chování si myslím, by mělo bejt jakoby **nastavený** v uvozovkách **společností** a pak **říkám, že to je morální nebo to není morální**. Záleží jaký to je právě ve vztahu k tý daný společnosti, že třeba **někde něco je morální a u nás třeba ne**.

Co ovlivňuje morálku? (doplňující otázka)

Tak určitě výchova. Určitě **vnější, vnitřní vlivy**. Třeba potom **kamarádi** atd. Rozhodně se **vyvíjí a mění**.

Změnila se nějak u tebe, když jsi nastoupil do vězeňské služby? (doplňující otázka)

Hmm. **Změnila, ovlivnila**.

K lepšímu, k horšímu? (doplňující otázka)

(Dlouhá pauza) Nad tím sem takhle nepřemejšlel. Nevím. Fakt nevím. **Nemůžu to zhodnotit**.

(TO6) Víš, že máme etický kodex příslušníka VSČR? Pokud řekne ne – Co si myslíš, že by v něm mohlo být. Pokud ano – Čeho se týká? Co je v něm pro nás důležité?

Asi možná jo, no. Nóóó, bude se týkat, **jak by se měl příslušník chovat**, protože vlastně nevystupuje sám za sebe, ale když je v uniformě, tak vlastně **reprezentuje, zastupuje tu vězeňskou službu**, tu složku. Tak aby **nepohoršoval**, tak by **se měl** nějak **eticky chovat**....takže asi takhle.

(TO7) Z jakého důvodu byl kodex stvořen?

Myslím, si že to bylo právě z toho důvodu, aby když lidí mají na sobě uniformu, aby se nechovali právě nějak jakoby neeticky. Nebo jako by v souladu s nějakými právě morálními pravidly a atd. **Aby si právě lidi uvědomovali, že nereprezentují** sebe jako člověka, ale právě tu **vězeňskou službu**.

(TO8) Má pro tebe nějaký význam?

No, význam by **měl mít**. A projeví se na člověku, jak si to přebere jestli se, jestli jeho, své morální zásady jsou nám nastavený v rozporu s třeba tím etickým kodexem vězeňské služby. Teďky, aby si mi rozuměl. Když si člověk, to mám nastavený asi já, tak že já se snažím

chovat furt stejně a uvědomuju si, že jednám, že když mám na sobě uniformu, tak svým způsobem vystupuju za vězeňskou službu a člověk, který si to jakoby neuvědomuje, tak potom si nebo tam má zásadní rozdíl, tak by si měl uvědomovat, že nejedná sám za sebe. Když právě člověk sám za sebe to nemá tak nastavený, tak by si sakra měl uvědomit, že když potom jedná, **má na sobě uniformu**, tak že by měl jednat podle nějakýho tohohle **etickýho kodexu**. Pokud to má v hlavě nastavený jakoby ten svůj morální pohled hodně podobně, tak si to tolik uvědomovat nemusí.

(SVO3) S jakými etickými rozpory se setkáváš v rámci služby?

(TO9) Byl jsi někdy v situaci, která by od tebe vyžadovala porušení etických zásad (nebo svědkem, z doslechu)?

Když jsme **jeli na eskortu**, tak se mi udělalo zle a **zvracel jsem**. Když jsme vystoupili z eskortního auta, tak sem otevřel dveře a rovnou sem tam **zvracel**.

(TO10) Jakým způsobem jsi danou situaci řešil?

Že sem vrhnul (smích)

(TO11) Jak na tebe působila situace subjektivně?

Stud. Byl to dost trapas.

(TO12) S jakými etickými rozpory se při výkonu služby setkáváš (vězni, kolegové, nadřízení)?

(velice dlouho přemýšlí)..... Tak asi **líný kolegové**. Hroznej problém, když chceš, aby něco udělali. Třeba **vedení, že se tě nezastane** a tak.

(TO13) Jak je řešíš?

No, spíš se to snažím řešit **domluvou**, než že bych někoho udával.

(TO14) Popiš mi stresovou situaci v práci.

Tam je člověk asi **ve stresu furt**. Páč si **musí dávat pořád pozor**. Ale třeba dost stresová situace je **na bráně**, když ti tam **lezou advokáti**, z druhý strany **odchází návštěvy** a do toho ti tam **nadávaj eskortáči**, co chtějí vrátit zbraně. A všichni na tebe řvou, že si pomalej.

(SVO4) Jak využíváš duševní hygienu?

(TO15) Jak trávíš volný čas?

Volný čas trávím **sportem**. Hlavně kolo. A **s rodinou**.

(TO16) Jak se odreaguješ, pokud v práci dojde ke stresové situaci?

Tady se nedá nějak odreagovat...možná, že si zanádvám (smích)

(SVO5) Co by se podle tebe mělo ve VSČR změnit?

(TO17) Co si myslíš, že by pomohlo k lepšímu dodržování etických zásad?

Měli by si dát víc práce s **nabíráním nováčků**. Dneska berou kde koho. Už tam **není** ani ta **autorita ke starším, morálka taky za nic nestojí**. Určitě by pomohla **vojna**. Sice to byla buzerace, ale pořád **jsme** takovej **polovojenskej útvar**.

(TO18) Jaké bys navrhl změny, aby nedocházelo ke stresu na pracovišti?

Asi mít něco, kde by si člověk mohl trochu **odfrknout, odpočinout**... A určitě neřešit **nesmyslný nařízení**, který stejně víš, že jsou k ničemu, ale musíš to dělat, protože to je rozkaz.

(TO19) Jak by se mělo podle tebe změnit vězeňství?

Asi **celkovéj přístup k celému tomu významu vězeňství**. Do vězení by se měl člověk **bát jít**. To bejvávalo. Dneska už to tak není. Je to holt dětskej tábor. **Vězni** už ani **nemají respekt před tou uniformou**. A **podle zákonů je hrozně těžký získávat tu autoritu**. Taky **vedení by se mělo změnit**, myslím ten přístup, **mělo** by se **za nás postavit**. Dyt' akorát hledaj, za co nás potrestat.

Ukončovací otázky

(TO20) Je ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

(smích) Myslím, že ne.

(TO21) Chtěl by ses na něco zeptat ty?

Ne e.

Příloha 2

Stupně morálky podle Kohlberga:

Předkonvenční morálka

Stupeň 1 – orientace na trest a poslušnost

Hodnocení morálnosti jednání závisí na hmotných důsledcích tohoto jednání. Je-li určité chování potrestáno, je považováno za špatné a naopak – následuje-li odměna, je takové chování považováno za dobré. Úmysl jednání není pro hodnocení vůbec důležitý. Někdy se používá termín „kvantitativní morálka“ - nechtěně ublížit dvěma lidem je „horší“, než úmyslně zranit jednoho člověka. Morálka také velmi závisí na konkrétní situaci – pokud se stane, že nějaké špatné chování zůstane bez trestu (a případně je ještě odměněno), není již špatné, ale rázem se stává dobrým.

Stupeň 2 – účelová orientace

Správné jednání je takové, které uspokojuje vlastní potřeby. Člověk na tomto stupni již sice respektuje, že existují také jiní lidé s jinými zájmy, ale mezilidské vztahy mají pouze tržní povahu – jsou žádoucí do té míry, do které napomáhají vlastním zájmům. Mezi dětmi lze pozorovat urputnou snahu o naprostou rovnost (prvňáček vyčítá rodičům, že mladšímu sourozenci pomáhají se zavazováním tkaniček a jemu už ne). Dospělí na této morální úrovni mezi sebou udržují čistě účelové vztahy; jejich vzájemnost není otázkou loajality ani úsilí o spravedlnost.

Konvenční morálka

Stupeň 3 – orientace na souhlas ostatních

Hlavní snahou člověka nacházejícím se na tomto stupni je vyhovět očekávání druhých a být v jejich očích „dobrým člověkem“. Oceňovány jsou vlídnost, slušnost a zdvořilost. Jednání je často posuzováno stylem „on to myslel dobře“. Charakteristické je podřízení se normám sociální skupiny (rodina, pracovní kolektiv, zájmové sdružení, parta kamarádů apod.). Pod tento stupeň patří ovšem i dospívající, kteří namísto vlídnosti jsou v klídku, zdvořilost nahrazují klackovitým chováním a přívětivost sžíravou kritikou. Jejich výstřední chování a úprava zevnějšku je však paradoxně usvědčují z konvenčnosti jejich myšlení – správné je to, co za správné považují ostatní (v tomto případě jejich vrstevníci).

Stupeň 4 – orientace na právo a pořádek

Tento stupeň je charakterizován tzv. právním pozitivismem. Znamená to nekritické respektování řádně nastolených zákonů, respektování autorit a řádné plnění svých povinností. Jednání je posuzováno přísně „technicky“; správné je to, co odpovídá zákonu. Citlivé individuální zhodnocení buď úplně chybí, nebo je pokládáno za nevýznamné.

Postkonvenční morálka

Stupeň 5 – orientace na zákonné chování a sociální úmluvy

Správnost jednání je posuzována podle všeobecně přijímaných práv a standardů; cílem je dosáhnout co největšího užitku pro co nejvíce lidí. Život a svoboda jsou absolutními hodnotami. Oproti předchozímu stupni, kde je právo rovno zákonu, zde právo stojí nad zákonem – jinými slovy ne vše, co je zákon, je také právo. Člověk již neslouží zákonu, ale zákon slouží člověku, čímž je umožněna vyšší míra spravedlnosti. Jedinec sice nebere právo úplně do svých rukou, ale je schopen rozeznat, zda by použití zákona nevedlo k bezpráví.

Člověk také ví, že jeho vlastní normy a hodnoty jsou relativní, takže jeho úsilí směřuje k takovým pravidlům, která umožňují nalezení konsenzu.

Stupeň 6 – orientace na všeobecně platné etické principy

Právo je na tomto stupni vymezeno jako vědomé rozhodnutí, přijaté na základě jeho shody se zvolenými etickými principy. Tyto principy jsou abstraktní povahy – např. Kantův kategorický imperativ; ne konkrétní jako třeba biblické Desatero. Jednání podléhá univerzálním principům spravedlnosti, lidské vzájemnosti, rovnosti práv a respektování důstojnosti každého jednotlivého člověka. Při rozhodování je třeba vcítit se do situace všech zúčastněných a vzít v potaz všechny jejich nároky; ovšem s vědomím, že se v kterémkoli místě svých představ můžeme také mýlit. Morálka na tomto stupni se neopírá o nic konkrétního; je založena výhradně intuitivně.

Příloha 3

Seznam dostupných mezinárodních dokumentů, kterými se řídí

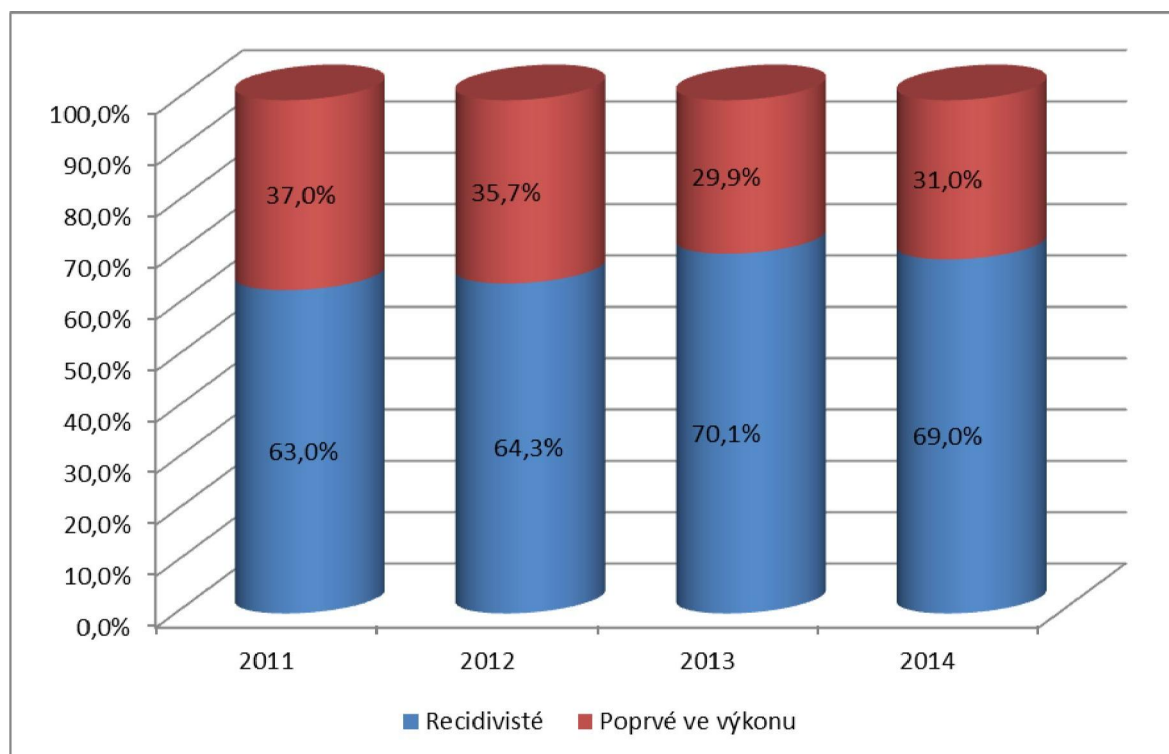
VŠČR:

- Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni (r. 1957)
- Soubor zásad pro ochranu všech osob při uplatňování veškerých forem detence nebo věznění (r. 1998)
- Základní pravidla pro zacházení s vězni (r. 1990)
- Minimální standardní pravidla pro soudnictví nad mládeží (r. 1985)
- Kodex úředních osob prosazujících zákon (r. 1979)
- Evropská vězeňská pravidla (r. 1987)

Přestože tyto mezinárodní dokumenty nejsou zákonem, naše zákonodárství je v podstatě akceptuje.

Příloha 4

Recidiva v penologickém pojetí v letech 2011 až 2014

(Zdroj: Statistika VS ČR)